

List izdaja republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRS — Izdaja štirinajstrednjo med šolskim letom — Ureja uredniški odbor, odgovorna urednica Neža Maurer. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585 Ljubljana. Naslov uprave: Nazorjeva 1/1, telefon 22-284 — Poštni predal 355-VII.

Letna naročnina: 20 din za posameznike, za šole in druge ustanove 40 din — Št. tek. računa: 50101-678-47093

Tiska ČZP Ljudska pravica

LJUBLJANA, 24. novembra 1972

LETO XXIII. — ŠT. 19

PROSVETNI DELAVEC

LIST DELAVCEV V VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH ZAVODIH

Kakšne samoupravne interesne skupnosti?

Zanimive spremembe nastajajo tudi v odnosih med temeljnimi (npr. temeljno izobraževalno skupnostjo) in širšimi interesnimi skupnostmi (npr. republiško izobraževalno skupnostjo). Do zdaj je bilo izrečeno veliko kritike na račun hierarhičnega ravnanja „od zgoraj“. Še pred ne-
vsem je bilo v samoupravnih skupnostih širših interesnih skupnosti le malo tistih, zaradi katerih je skupnost oblikovana, in malo predstavnikov temeljnih skupnosti; zato pa je v njih delovalo več predstavnikov republiških forumov. Če se je to do danes bistveno
oljšalo, pa še vedno prevladuje zahteva, naj te organizacije bolj navežejo stik z neposrednimi interesi. Le tako bomo
lahko dosegli resničen neposreden vpliv na vsa odlo-
čenja od predstavnikov organi-
zacijskega dela, temeljnih
interesnih skupnosti in skup-
nosti med seboj. Razumljivo, da

bo taka usmeritev odvisna od si-
ceršnje razvitosti delegatskega
sistema, pa tudi od sistema sa-
moupravnega odločanja v tem-
eljnih samoupravnih interes-
nih skupnostih.

Iz dosedanjih razmišljanj in
nakazanih usmeritev je moč
skleniti, da si v prihodnje brez
samoupravnega sporazumevanja
in družbenega dogovarjanja ne
moremo zamisliti uspešnega
razvijanja samoupravnih interes-
nih skupnosti in njihove inte-
gracije v celotni družbeno-poli-
tični in ekonomski sistem, kot
nakazujejo ustavna dopolnila.
Ker gre torej prvenstveno za na-
čelo urejanja odnosov med de-
javnostmi in znotraj dejavnosti,
se poraja vprašanje, kakšna naj
bo oblika samoupravne interes-
ne skupnosti, v kateri bodo sa-
moupravno odločali delavci do-
ločene dejavnosti z interesi za
svoje storitve, oziroma
kako naj bo sestavljena. Za po-
dročje vzgoje in izobraževanja

bi lahko imeli te oblike inte-
resnih skupnosti: temeljna iz-
obraževalna skupnost (za po-
dročje predšolske vzgoje in
osnovnega šolstva in to za do-
ločeno občino ali več občin), re-
gionalne izobraževalne skup-
nosti (za področje srednjega,
morda tudi visokega šolstva),
posebne izobraževalne skup-
nosti (za izobraževanje srednjih
in visoko strokovnih kadrov za
določeno panogo ali panoge go-
spodarstva oziroma družbenih
služb) ter republiška izobraže-
valna skupnost ali morda zveza
izobraževalnih skupnosti, ki bi
opravljala usklajevalno in soli-
darnostno funkcijo ter druge
naloge, ki bi jih samoupravno
prenesle temeljne izobraževalne
skupnosti na to asociacijo.

Za skladno delovanje teh
skupnosti bi bilo seveda treba
poenotiti normative in uskladiti
programe, za realizacijo katerih
bi bilo nujno urediti stalne vire
financiranja po že naštetih de-
javnikih. S samoupravnimi spo-
razumi pa bi morali določiti vse
o izvedbi programov dela, o
spremljanju izvajanja ter vred-
notenju storitev.

Vsaka sprememba v naših
medsebojnih odnosih pa mora
biti nadaljnji korak k uresniče-
vanju težnj našega samouprav-
nega razvoja. Zato bo ob teh
usklajevanjih treba rešiti še
vrsto problemov, ki se bodo ob
tem porajali. Vso to problema-
tiko bo mogoče urejati z dru-
žbenimi dogovori in samouprav-
nimi sporazumi, skladno z do-
polnili zveze in republiške
ustave.

S. PEVEC

VERO ZA ODGOVOR

Načelnost je lahko marsikaj: tudi blede filozofiranje, slepo
iščenje in premetavanje besed. Načelnost je lahko samo okvir,
v kateri se izogneš nečemu, v kar ne verjameš. Nič težje ni biti
načelnik od sebe kakor do družbe, ki v njej živi in ji pripada.
Zameš časopis, prebereš nekaj krepko tiskanih naslovov, pri-
ložiš uho ob radijski aparat ali sedeš pred televizijski sprejem-
nik — in že si načelno seznanjen z najnovejšo družbeno usme-
rditvijo. Ostane ti samo še to, da mimo — vsaj na videz mirno —
fizično ob toku družbenega dogajanja s tiho filozofijo, ki je nad
ogodki in pred časom, ki ga slutiš z jasnovidnim predvideva-
jem. Nikoli načelno nisi „proti“, toda tudi „za“ nisi. To ni
tvoj problem, zatrjuješ. Delaš po merilih, ki so jih predpisali
drugi. Tu si, da bediš nad tokom, ki ga lahko imenuješ reka ali
plavljenje ali nekaj, kar bo postalo (če bo) subjekt družbenega
dogajanja.

Ugotavljaš, da se je marsikaj spremenilo; največkrat mimo
sebe. Lepši in bolj ekonomični šolski prostori s kabineti in telo-
adnicami — teh stvari ne posplošuješ, ker tudi sicer veš, da
posploševanje ni najboljša metoda v času, ki je še celo več kot
moj dinamičen. Kdo bi oporekal tehnični opremljenosti neka-
rih šol, metodičnim izboljšavam — ni vse zlato, kar se svetli, in
kakaj bi ne priznali ugodnejšega gmočnega položaja, v katerem
je po tolikšnih prizadevanjih znašel prosvetni delavec. Pri
nem tem pa se nemalokrat ugotavlja, da je družbena pozornost
to učiteljevo dela še vedno prešibka.

Kakšna pa je učiteljeva pozornost do družbenega dogajanja?
Med tistimi, ki poučujejo našo mladino, tudi taki, ki so
načelno za načelnost, pa gredo družbeno-politična dogajanja
mimo njih kakor reka mimo na pol posušenega drevesa na
ostrepu? Načelno poučujemo in vzgajamo mladega človeka v so-
cijalistični morali. Želimo, da bi vsak po svojih močeh prispeval
pri graditvi našega samoupravnega socializma, h graditvi bratstva
med narodnostmi naših narodov, kar ni in ni nikoli bila le blede fraza.
Se zdi, da ostane naša osebna angažiranost pri tem v po-
loži pokopanega idealizma?

Po mnogih letih, ki so se iztekla v suhoparno obravnavanje
naše polpretekle revolucije, smo začeli postavljati šole — šole
spomenik NOB. Dobro pa vemo, da je in bi morala biti vsa naša
družba, vse, kar je bilo zgrajenega v letih po enkratni preizkušnji
naših narodov, en sam spomenik, vir moralnega in narodnega
pogastva, vir za črpanje kulture, ki so marsikje zbledeli v po-
mabo. Brez dvoma nismo pozabili na marksizem, na narodno-
osvobodilni boj, na našo sedanjost. Toda zdi se, da včasih vse
le ni del nas, del našega prepričanja. Ni temeljni kamen, na
katerem bi gradili našo idejnost, iz česar bi črpali svoje ideolo-
ške moči, kot so jih črpali borci v obdobju, ki je dokazalo, da le
soličarstvo, brezkompromisna enotnost in poštenost vsakega po-
samičnika lahko premagajo najhujše ovire. Tudi take, ki so v
naših samih, ki jih nagrmadi hiter razvoj družbe ali trenutek ne-
paznosti.

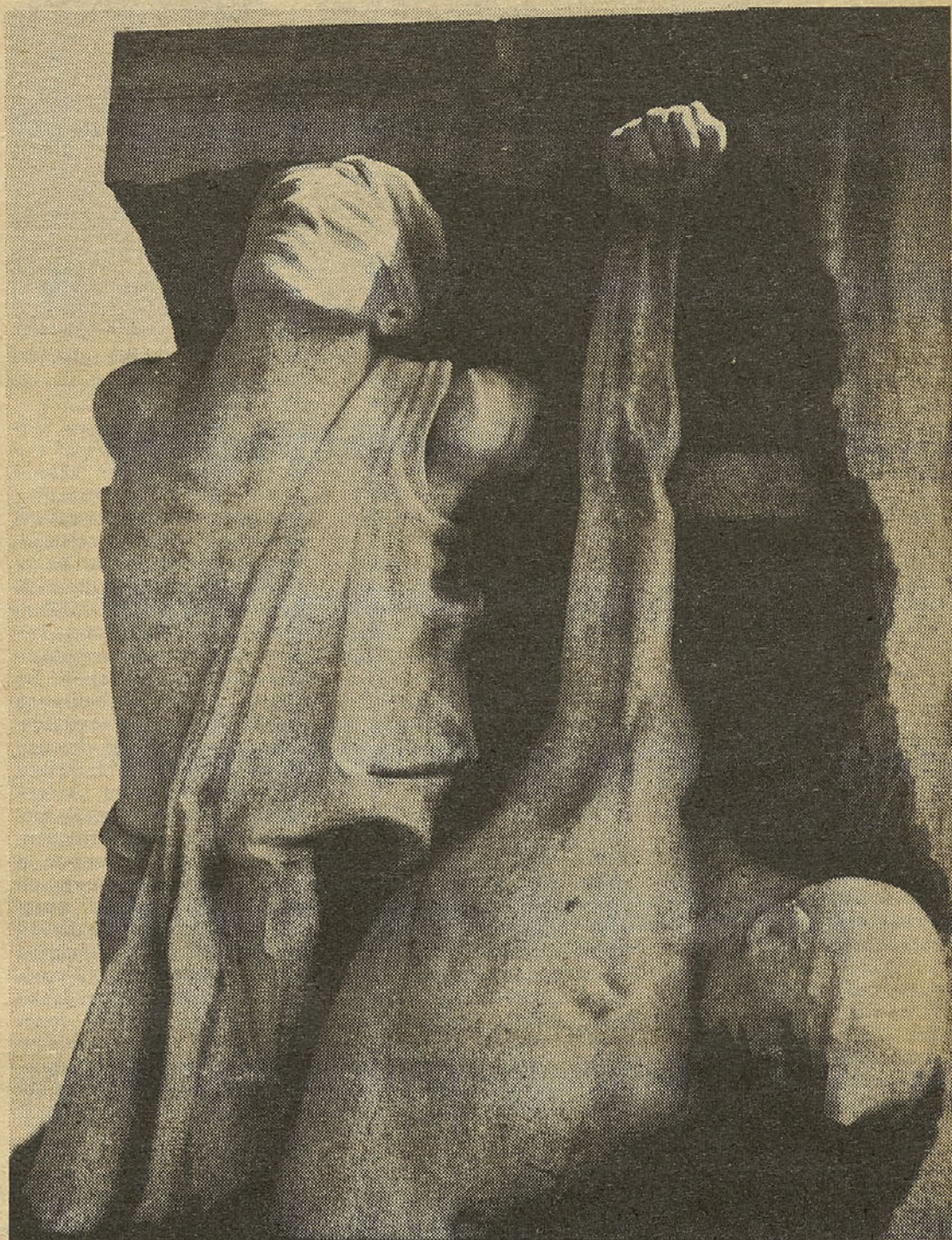
Torej, ne more biti vprašanje, kje iskati našo načelnost in
kaj biti zvest.

SILVO TERŠEK

PROŠNJA IN OPOMIN

Vsa vodstva šol, ki so prejela knjigo OD KATEDRA DO
PARNASA, pa je do danes še niso plačala, prosimo, da to
store še pred novim letom. V nasprotnem primeru jim bomo
morali poslati opomine.

Uprava PROSVETNEGA DELAVCA

Združeni v boju in združeni v svobodi slavimo praznik naše republike (Foto: Rajko Ranfl)

Zato da bomo ločili zrno od plev

Razprave o financiranju družbenih dejavnosti za leto 1973
so spet na tekočem traku in kmalu bodo povedali zadnje
besede tudi pristojni organi. Na sobotni seji letošnjega 18.
novembra so člani republiškega odbora Sindikata delavcev
družbenih dejavnosti razpravljali o uresničevanju samouprav-
nih sporazumov in financiranju družbenih dejavnosti v letu
1973. Razrešili so tudi podpredsednika Slavka Grčarja nje-
gove dosedanje funkcije: Slavko Grčar je postal tajnik repub-
liškega sveta Zveze sindikatov Slovenije.

Predsednik republiškega od-
bora Vinko Kastelic je uvodo-
ma opozoril na naloge, ki jih
nalaga sindikalnim delavcem
novo obdobje našega družbeno-
političnega življenja: temeljito
obveščanje članstva, organiza-
cija idejnopolitičnega izobraže-
vanja, prizadevanja za uresniči-
tev ustavnih dopolnil — usta-
navljanje temeljnih organizacij
zdrženega dela in izboljšave sa-
moupravnih sporazumov.

„Nismo napravili vsega, da bi
bili vsi delavci seznanjeni ne le s
sporazumi v svoji delovni orga-
nizaciji, temveč tudi z osnovni-
mi smernicami samoupravnega
sporazumevanja v gospodarskih
organizacijah. Seznanjanje s
tem pa je naloga, ki je ni mogo-
če več odlagati,“ je poudaril
Vinko Kastelic.

V organih
upravljanja so bili doslej pre-
malo — ali pa sploh niso bili za-
stopani delavci z nižjimi osebnimi
dohodki. Že letošnji občni
zbori osnovnih sindikalnih orga-
nizacij so priložnost, da to po-
pravimo v osnovnih sindikalnih
organizacijah, pozneje pa tudi v
občinskih in republiških vod-
stvih sindikata.

ZA 12 % VEČ

Na seji je republiški odbor
sprejel določna stališča o izvaja-
nju družbenoekonomskih poli-
tike v letu 1972 in možnostih
razvoja v letu 1973. Soglašali so
tudi s spremembami in dopol-
nitvami dogovorov za presojo
skladnosti samoupravnih spo-
razumov o delitvi dohodka in
osebni dohodkov v gospo-
darstvu in družbenih dejavno-
stih. Ti dokumenti vsebujejo
naslednja najvažnejša določila
in predloge:

— Sredstva za družbene de-
javnosti so se letos praviloma gi-
bala v skladu z ekonomsko poli-
tiko, določeno za leto 1972.
Posebni problemi se pojavljajo
zato, ker druga gibanja niso
skladna s cilji in prizadevanji te
politike. Tako je bilo npr. pre-
videno, da se bodo letošnje
cene dvignile za 5,4 %, v resnici
pa so se že do septembra za
10,4 %. Življenjski stroški so
celo za 17 % višji kot v istem
obdobju lani. Poprečni osebni
dohodki so od letošnjega av-
gusta za 20 % višji, kot so bili v
obdobju januar-avgust 1971.
Inflacijska gibanja so še po-
sebnost prizadela družbene dejav-

nosti pri izvrševanju njihovih
družbenih funkcij. Še posebno
so prizadete dejavnosti, ki so
proračunsko financirane in ne
ustvarjajo dohodka iz drugih
virov. Kljub ugotovljenemu na-
raščanju osebnih dohodkov so
te dejavnosti — zaradi instru-
mentov financiranja — lahko
realizirale osebne dohodke po
samoupravnih sporazumih na
ravni 95 %; kljub visokemu zvi-
šanju cen so sredstva za mate-
rialne izdatke ostala v okvirih
predvidene ravni.

Nepredvideno visoko zvišanje
cen in življenjskih stroškov terja
letos nekatere dodatne ukrepe,
predvsem za zaščito delavcev z
nizkimi osebnimi dohodki. Re-
publiški odbor je zato podprl
spremembo družbenega dogo-
vora, s katero bo omogočeno
povišanje kalkulativnih osebnih
dohodkov za 100 din (približno
12 %) za prvi dve obračunski
skupini — od 1. oktobra dalje.
Tistim dejavnostim, ki dohodek
v celoti ali pretežno oblikujejo
iz proračunov in skladov in ki
zaradi narave dela nimajo mož-
nosti za ustvarjanje dohodka iz
drugih virov, naj se — za ome-
njeni prvi dve obračunski skupi-
ni — zagotovijo namenska do-
datna sredstva za povečanje kal-
kulativnih osebnih dohodkov.

Zaradi velikega zvišanja cen
in zaradi zaostajanja osebnih
dohodkov (95 % realizacija sa-
moupravnega sporazuma pri
15 % poprečnem faktorju sti-
mulacije) naj se tudi vsem de-
lovnim organizacijam družbenih
dejavnosti, ki so povsem izpol-

nile sprejete delovne programe,
omogoči izplačilo 100-odstot-
nih osebnih dohodkov po samo-
upravnih sporazumih od 1.
oktobra dalje. To naj omogo-
čijo financirani družbeni dejav-
nosti z ustrezno prerazpo-
reditvijo sredstev znotraj prora-
čunov oziroma skladov.

NAJVIŠJI OSEBNI DOHODEK NAJVEČ 6000 DIN

Sindikat obsoja vsako preko-
račevanje izplačil osebnih do-
hodkov iznad samoupravnih
sporazumov. Meni, da naj bi de-
lovne organizacije družbenih
dejavnosti morebitne viške do-
hodka namenjale za izboljšanje
materialne osnove dela, ne pa za
prekomerno povišanje osebnih
dohodkov (več kot predpisujejo
samoupravni sporazumi).

O tem govori tudi spremenje-
ni splošni družbeni dogovor o
načelih in merilih za presojo
skladnosti samoupravnih spo-
razumov o delitvi dohodka in
osebni dohodkov v delovnih
organizacijah družbenih dejav-
nosti in organih. Ta določa, naj
bi bil najnižji osebni dohodek
za normalni delovni uspeh (učin-
ek) v polnem delovnem času
900 din mesečno, najvišji oseb-
ni dohodek pa največ 6000 din.
Samoupravni sporazumi dolo-
čajo tudi merila za najvišje do-
govorne osebne dohodke za
delavce, ki so individualni iz-
vršilni organi oziroma na vodil-
nih delovnih mestih. Pri tem

(Nadaljevanje na 2. strani)

Iz vse Slovenije so se zbrali učenci in dijaki, da prejmejo knjižne nagrade za najboljše spise pod naslovom „Moja najljubša knjiga“. (Glej članek na strani 10. Foto: Marjan Ciglič)

Naše samoupravljanje — zgled samoupravljanju mladih

Na 78. seji izvršnega odbora izobraževalne skupnosti SR Slovenije so najprej kritično pregledali dosedanje delo — ga so očili s predlogi in zahtevami v pismu predsednika ZK Jugoslavije in izvršnega biroja ZKJ — nato pa pregledali možnosti in naloge pri razvijanju aktivne udeležbe mlade generacije v izgradnji samoupravne socialistične družbe.

Kot prvo slabost našega dela in prizadevanja je treba navesti počasnost v izvajanju sklepov, ustavnih dopolnil, pri premagovanju socialnih razlik, učencev, počasnost pri idejnopolitičnem usposabljanju članstva, to je naših prosvetnih delavcev. Hote ali nehoti tudi izobraževalna skupnost SRS in temeljne izobraževalne skupnosti včasih predstavljajo za naše šole in prosvetne delavce odtujena središča finančne in družbene moči. Povezanost mora biti večja in trdnjša. Samoupravljanje odraslih je zgled samoupravljanju mladih. Nujno je treba določiti:

- vlogo republike na področju izobraževanja;
- družbenoekonomske odnose osnovnih šol;
- odnos, posebno izobraževanje in naše gospodarstvo.

Marsikakšno finančno vprašanje bi se dalo rešiti z začasnimi dogovori med šolami in posameznimi panogami gospodarstva; prispevna stopnja izobraževalne skupnosti SRS bi se tako lahko znižala in usmerila tja, kjer ni druge možnosti reševanja finančnega stanja. Delovni ljudje posameznih krajevnih skupnosti naj urejajo sami, kolikor je največ možno — na republiški proračun naj se opira edino tisti del našega šolstva, ki je nujno potreben solidarnostnega izenačevanja.

Posamezne sekcije in komisije pri izobraževalni skupnosti morajo poživiti svoje delovanje. Zadane naloge je treba opraviti — ter določiti, kaj pomenijo izobraževalne institucije naši

družbi. Sekcije in komisije morajo zastaviti svoj vpliv, da bi marksistično izobraževanje in socialistična vzgoja postala sestavni del vzgojno-izobraževalnega procesa.

Ena izmed velikih slabosti — morda bi lahko rekli tudi težav — našega šolstva je premalo skrbna kadrovska politika. Pod to sodi tako skrb za mlade kadre kot tudi ravnanje z zaposlenimi kadri, njihovo nagajevanje, pohvale in graje. Ravnatelj še zdaleč ni samo administrator, temveč predvsem pedagoški vodja šole. Zato bi morala na izbor ravnateljev dosledno vplivati izobraževalna skupnost SRS. Sklad za štipendije se je zelo razmahnil. Prav to pa obvezuje kadrovske komisije po šolah za modro usmerjanje mladine ter pošteno podeljevanje štipendij delavskim in kmečkim otrokom.

Ko govorimo o štednji, mislimo v šolstvu predvsem na iskanje notranjih rezerv ter na resen odnos šolnikov in šol do denarja: ekskurzije — naj bo za šolarje ali prosvetne delavce — je treba preudarno izbirati. Preudarnost je važna tudi pri nakupovanju in uporabi učnih pripomočkov. Dosledno in temeljito je treba izpeljati samoupravne sporazume.

Za napredek našega šolstva pa je važna tudi usklajenost akcij republiških institucij. Razčistiti je treba stanje na pedagoškem inštitutu, preveriti njegovo dosedanje delo in prihodnje načrte.

RAZPRAVA se je strnila v sklepe, da je treba sestaviti seznam konkretnih akcij posameznih komisij in sekcij ter določiti zaporedni red. Ne gre vselej za vprašanje hotenja — temveč za vprašanje moči. Vsega ni mogoče naenkrat izvesti. Izvršni odbor izobraževalne skupnosti se mora vse prepogosto ukvarjati z obrobniimi vprašanji.

Marksistična vzgoja učiteljev ter povezava šole z okoljem je ena prvih nalog. O izboru pri nameščenju učiteljev ali ravnateljev pa je težko govoriti, dokler je tolikšno pomanjkanje učnih moči. Skrb za mladi kader je tudi ena prvih dolžnosti.

K ideološki vzgoji kadra sodi tudi program družboslovnih ved na univerzi. Pravo mesto je treba dati pedagoški plati izo-

braževanja. Sama stroka ne more redi dobrih učnih kadrov. Visokošolske zavode je treba povezati s prakso.

Nekoliko bolj razredno lahko nastopali v našem šolstvu: največje umske zmoglosti so skrite v slojih, ki pogosto ne morejo priti naprej. Tega sledi obveznost konkretnega in hitrega ukrepanja pri izenačevanju pogojev šolarja tako posameznih učencev kot tudi šol po pokrajinah.

Permanentno izobraževanje je tudi upoštevano v seznanjenosti prihodnjih akcij. Takoj je treba izdelati akcijski program. Ko kretni predlogi na osnovi načel vzgoje in izobraževanja so vedno našli podporo družbe in gotovo jo bodo tudi zdaj.

Na seji so ugotovili, da je bodosedanja družbena klima vzgojni strani za učitelje dosti težavna. Kadar je mlada duša nost že zavzeta in zatrpana lahkotno neumnostjo (šolska zabava itn.), ni več prostora znanju, niti za najboljše ideje. Zato je marksistično vzgojo k del naše celotne vzgoje treba vnesti že v osnovne in srednje šole. Mnogo govorimo tudi predšolski vzgoji — pa imamo po Sloveniji celo vrsto „divjih vrtcev“, pogosto tudi z versko usmerjenostjo. Če ni kadrov, najemimo poštene, napredne upokojece, da bodo čuvali otroke v naših vzgojno-varstvenih ustanovah. Tudi vzgajali bodo lahko — saj jim je življenjska praksa dala svoje. Je prav, če poudarjamo pomennost strokovne izobrazbe strokovnjakov — vendar s časom na strokovno usposobljenost ljudi marsikaj zamujamo. Vselej je treba izhajati iz resne situacije in narediti največ kar je možno. Ne smemo se rati in graditi samo na besedi. Pri strokovnjakih pa nujno čakujemo tudi družbeno usmeritev. Tisti, ki je samo strokovnjak je pogosto deformiran strokovnjak, tako za opravljanje službe kot za opravljanje vzgojne vloge očeta ali matere.

Tudi od občinskih skupnosti pričakujemo, da bodo v prihodnje bolj skrbne in več dajale napredek vzgoje na svojem področju. Samo s konkretnimi načrtom združenimi sredstvi močmi bomo dosegli enotnost in naprednost vzgoje od prvošolskih ustanov do univerze.

NEŽA MAUR

Zato da bomo ločili zrno od plev

(Nadaljevanje s 1. strani)

upoštevajo zlasti: število zaposlenih, obseg in pomembnost dejavnosti. O tem odločajo posebne skupne komisije — vendar pa obračun kateregakoli zaposlenega ne sme presegati za več kot 25 % zneska za normalni delovni učinek ob doseganju najvišjih rezultatov.

V skladu z ustavnimi dopolnili je treba samoupravnim interesnim skupnostim zagotoviti ustrezne možnosti neposrednega financiranja družbenih dejavnosti, ki morajo temeljiti na družbenem dogovarjanju in samoupravnem sporazumevanju vseh zainteresiranih.

Pri kalkuliranju sredstev za vrednotenje dela družbenih dejavnosti v letu 1973 naj se predvidijo sredstva za osebne dohodke v višini, ki bo zagotavljala 100-odstotno realizacijo samoupravnih sporazumov. Pri tem je treba upoštevati poprečni faktor stimulacije, ki so ga uresničile gospodarske organizacije letos, in predvideno valorizacijo osebnih dohodkov v letu 1973.

KAJ JE(NE)ZASLUŽENO

Tisti, ki financirajo posamezne naloge, naj bi imeli tudi pravico preverjati, kako so te naloge opravljene — so menili razpravljalci na seji. Nevzdržno je na primer, da dajemo našemu

občanu besedo samo o. glasovanju za samoprispevek, ne pa tudi takrat, ko načrtujemo gradnjo nepotrebnih razkošnih palač...

Ugotavljali so, da je treba bolj natančno izdelati merila, po katerih je mogoče delavce stimulatивно nagraditi, hkrati pa poudariti, da ne pristajajo na to, da bi bil mesečni dohodek kateregakoli delavca nižji od 1000 din.

Ob ocenjevanju najnižjega in najvišjega osebnega dohodka v družbenih dejavnostih moramo pregledati kadrovsko zasedbo v posameznih delovnih organizacijah. Temeljito je treba preučiti, zakaj tako visoki dohodki nekaterih delavcev (zaslužki nekaterih gredo tudi na račun nezasedenih delovnih mest v deficitarnih poklicih, na službenih mestih zunaj mestnih središč itn.). Tudi pri ocenjevanju zaslužka je treba ločiti „zrno od plev“, pošteno zaslužen dohodek od zaslužkarstva. Osebnih dohodki v vseh delovnih organizacijah naj bodo javni — posebno tisti, ki niso zasluženi v rednem delovnem času.

V razpravi so soglašali s pobudo, naj bi ukiniti sedanje žiro račune: vsa izplačila delavcem naj bi zaradi boljšega nadzora izplačevali prek blagajn tistih delovnih organizacij, v katerih so zaposleni. Pomanjkanje delavcev neka-

terih strok ne bi smelo vplivati na višino določenega osebnega dohodka. Poudarili so, da izjemno nagajevanje kadra v deficitarnih poklicih se zdaleč ne rešitev iz kadrovskih težav. Treba bo ubrati drugačno pot — ustrezne štipendiranja in določiti, da bo vsako sistemizirano delovno mesto tudi razpisano.

Zanimiva novost je nedvomno tudi dodatek k 10. členu družbenega dogovora, ki poudarja, da samoupravnega sporazuma ni mogoče verificirati, če ta ne vsebuje ukrepov in sankcij za kršitve samoupravnih sporazumov. Sedanji samoupravni sporazumi takih določil še nimajo. Zato bo republiški odbor sindikata pripravil osnutek takih odločil, ki bi lahko veljala za vse družbene dejavnosti. Tako bo zelo olajšano delo komisijam, ki naj bi pripravile ustrezne spremembe in dopolnitve samoupravnih sporazumov.

MARJANA KUNEJ

Če bi vse dokaj različno definirane naloge šolske vzgoje skušali spraviti na skupni imenovalec, bi smeli reči, da je končni cilj pomoč mlademu človeku pri razvijanju v celovito in usklajeno osebnost.

Marijan Tršar

Če spodbujamo le čustvenost, se hkrati rahljajo družbene vezi, človek se odmika od drugih in kljub navidezni družabnosti tone v popolni odtutitvi.

Jurij Zalokar

POGLED SKOZI ŠOLSKO OKNO

Ne, v šolo pa ne!

Socialni delavec precej velikega podjetja pokliče v pisarno tri šestnajstletnike, da si pogledajo iz oči v oči in skupaj ugotovijo, kako najti pot, da prenehajo s sovraštvom do šole, da se odločijo, končajo osemletko in si ustvarijo boljšo možnost napredovanja. Zagotovijo naj si zadostne osebne dohodke in stopijo na pot prihodnjih mojstrov. Prvi vstopi Mihajlo. Že res, da ga kličejo kar Miha, v rojstnem listu je zapisano Mihajlo in tudi sam se tako podpisuje. Krepak fant, z zastrtim pogledom, skrajna nezaupljiv, čez čas skoraj preglazen, še posebno takrat, ko mu socialni delavec omeni šolo, nekaj mesecev dodatnega dela, vrnitev h knjigam. Priporil si bo spričevalo o dovršenem osmem razredu.

„Ne, v šolo pa ne!“ zagotavlja ves rdeč, roka mu drhti, obrazne mišice trepečejo, že hoče k vratom, nazaj v obrat, med stroje, med železne ključke in vsakovrstne matice. Tam je srečen, nihče mu ne gleda pod prste, v dušo, brska po šolski preteklosti, ki jo v najglobljem koticu sovraži, sovraži učitelja, ki ga je tjavdan zabrisal, in to v času, ko je v vseh časopisih pisalo o osipu, o tem, kako je treba pomagati mladim na noge, da z dvignjeno glavo stopijo v življenje. Mihajlo živi v razdvojeni družini: oče je Hrvat, mati Slovenka. Pa to ni pglavitno. Tista rana mladost je bila lepa. Pri desetih letih se je nekaj zataknilo. Starša sta se začela prepirati, mati ga je včasih preveč sknila in je javno razglasila, da Hrvata ne mara v hiši, da bo šla svojo pot. In to v trenutku, ko bi morala biti sinu najboljša prijateljica, svetovalka. Mihajlo je o dogodkih doma često razmišljal. Razmišljal je med potjo, razmišljal v šoli. Pa smo tam! V sedmem razredu se je zataknilo. Toliko, da je prišel v šolo in sedel v klopi. Na vprašanja ni odgovarjal: ne učiteljem ne sošolcem. Včasih pa je prav podivjal. Udaril je sošolca, sošolko, še učitelja bi se lotil, pa je bil razrednik pedagoški hrast v pravem pomenu besede. Ni vprašal, kaj se z Mihajlom godi. Zgrabil ga je za suknjič in porinil skozi vrata.

„Marš, baraba!“

„Pa pravijo, da je komunist. Baraba je, navađna baraba!“ vzdrihti Mihajlo, solze mu zalijejo oči, toda za solzami je sovraštvo. In ko se oči zjasnijo, se močito upro v socialnega delavca, glas je odločen, kakor da prevzema veliko odgovornost.

— Tovariš, s tema rokama si bom služil kruh, pa četudi... Ne, v šolo pa ne!...

Na vrsti je Minka. Skoraj preveč plaho dekletce. Potem tisti skodrani lasje, kot oglje črne oči, nasek sredi rahlo obarvanega obraza je kakor čebela s priprtimi krili. Toda na prvi pogled bi Minko prisodili v čredico ubogljivih ovčic. Pa temu ni tako. Minka je bila pred dobrim letom najbolj prebrisana osmošolka. Da, celo do osmega razreda je priromala. Opombe v matičnem listu so sila različne: laskave in hrapave, opominjajoče in sovražne, malo je spodbudnih, razmišljajočih. Minka je otrok urejene družine. Mogoče celo preveč urejene. Oče je v nekem podjetju obratovodja. Vsi ga imajo radi. Mati je trgovka. Potrošniki je ne morejo prehoditi. Starša sta po ves dan zdoma, Minka dopoldne v šolo, popoldne v kuhinjo, na dvorišče, h knjigam. Minkina starša pa sta imela to slabo lastnost, da sta vsaj dvakrat v tednu privihrala v šolo. Pa ne takrat, kot je na oglasni deski z veliko napisano, da je govorilna ura samo v torek od dvanajste do trinajste, primahala sta jo v ponedeljek, sredo, petek. Kakor je pač naneslo. Torej Minka ni bila prehudu plaha. Nasprotno: vsa leta jezikava in odrezava. Njen nasek je bil tam, kjer ne bi bilo treba. Nato pa ga je raznašala po razredih, trosila med potjo in užaljeni učitelji so ji zagrozili, da bo morala zaradi preostrega jezika iz šole. Nekega dne pa je javno razglasila:

„Tovarišica Anka se je poljubljala z ravnateljem.“ In to na podstrešju, kamor je Minka morala po neka učila. Ha, ha, ha!

Da bi takle otrok blatil ravnateljevo čast in čast najbolj priljubljene tovarišice? Nel! Ta otrok laže. Laže že vsa leta nazaj. Pritiska zbor učiteljev, pritiskata starša, Minka pa stiska pesti in se brani solznih oči. „Ne lažem, resnico govorim, res sta se poljubljala.“

Poljubljanje je pravzaprav naravna reč, vendar je Minka dobila želo v trdo čelo, posledice svojega razglašja je občutila pri ocenah in odnosih, kakor da je ni in da na šoli sploh nič ne pomeni. Niso je pregnali, niso ji na stečaj odprli vrat. Tri mesece pred koncem je sama pobegnila iz šole, sama si je potem poiskala delo, kjer je srečna, pa čeprav se starša še tako jezita. Ne, v šolo pa ne!

Mogoče je socialni delavec Peter upal, da bo vsaj pri tretjem malo več sreče. Pa je že tako, da včasih ne pomagajo še tako sladke

in modre besede, še tako kristalno čisti nauki, do kraja usklajene ankete in analize. Skratka, tudi socialnem delavcu ostane samo stavek: „Vrni se na delovno mesto in utiraj svojo pot!“

Tudi Poldek je sredi osmega končal. Že ob polletju je pri starša, ju prepričeval, da nima smisla še naprej zapravljati čas, pa ga v šoli tako in tako ne marajo. Dve leti je zaradi bole zapravil. Tako je bil v osmem največji in najstarejši. Aktivka je polna napetih kriminalk, oči niso bile uprte v tablo, nepremično zrla v boke mladih učiteljc in lepo razvitih učenk. Pogrnalo je nosom, tudi lasje so bili čisto prebučni. Ravnatelj ga je večkrat posvaril:

— Ti, Poldek, bo prišel čas, ko bova letela čez drn in strn! Vsako uro je bil opominjan: „Napravi, da boš človek, pol boš pa govoril. Zdaj pa kar lepo sedi in zbiraš „čike“. Sami uk same pretnje. Med učitelji, starši in Poldkom je rasel prepade nižal in širil. Kdo neki ga bo zbral? Potem je prišlo znenajbrž se je moralo tako končati.

Tovarišica Roža, ravnateljeva žena, je imela likovno vzgojo. Na začetku ure je poudarila, da bodo tokrat drug drugega portitali. Seveda je najprej omenila razvoj portretiranja, pokazala ne primerov, razdelila risalne liste in rekla:

„Izberite si model in risite.“

Najprej pritažen smeh, spogledovanje, čez čas se je večina potbila v resno delo, tovarišica Roža pa je kot hojka na skali stala p tablo, si poravnava krilo in bluzo, se ogledovala v okenski potem pa kot strela z jasnega:

„Tovarišica, katero številko modrčka pa nosite? Oprostite, rišem in rad bi dobil vsaj eno petico.“

Zaorilo je po razredu. Konec učne ure. Tovarišica Roža teče ravnatelja. Pritečeta oba. Ravnatelj zgrabi Poldka za grive, vleče po razredu, tolče po hrbtu, ves pobešni, razred onemi, umolkne dekle v kotu dvigne roke, prosi.

„Tovariš, ne tako, ubili ga boste, ubiliiii!...“

Zdaj Poldek že tretjič stoji pred socialnim delavcem. Stoji, glava, nato pove z moškim, odsekanim glasom: „Tovariš, če me enkrat zaradi šole pokličete, bom dvignil knjigo in šel drugam. Tako.“

Da, tudi tokrat je bilo prepričevanje zaman. To so trije mladi delavci, pridni, pošteni in iznajdljivi. Radi imajo delo, svoje delo tovariše. Sovražijo pa šolo, tiste učitelje, ki so jim zagrenili življenje do knjig, postavili ovire, prek katerih se bodo z gnevom prebili in stopili na pot svoje prihodnosti.

TO NE ROBLI

»Čisti« jezik je zastarel

kako naj današnji jezikovni pouk ustreza zahtevam jutrišnjega življenja v industrijski družbi

Na to temeljno vprašanje bi lahko navezali vse misli govornikov na letošnjem mednarodnem srečanju lingvistov-učiteljev v Garmischu pri Goslarju. Srečanja so se udeležili učitelji iz mnogih evropskih narodov (Angleži, Francozi, Italijani, Nemci, Danci, Švicarji), najpomembnejše pa so bili zastopniki govorilni Nemci, ki so dali tudi vse prispevke, in Jugoslavlani.

Današnja šola in jezikovni pouk sta — po prepričanju vseh govornikov pa tudi slušateljev — so redno posegali v razpravo pravo nasprotje tega, kar poudarja današnja in še bolj tista šola, v kateri bodo živeli se bodo šolarji. Za skoraj vse namreč značilno iskanje novih vsebin in oblik šole temelji na delu, ki je znanosti potrebna po drugi strani človeku, kot ga daje današnja šola, na spoznanju, da bo človek v visoko razviti industrijski družbi podvržen drugačnim zahtevam in okoliščinam, kot mu jih predstavlja današnja šola, ki naj bi ga za življenje pripravljala. Za danes postaja človek žrtev potrošniške mentalitete, »onesnaženja informacij« (morda še bolj kot okolja!), »eklamacije političnih snubljenj in drugih subjektivnih pa ne vedno objektivnih prikazovanj materialnega in družbenega okolja, kateremu živi. Večino teh informacij dobiva prek najstarejšega in primarno človeškega komunikacijskega sredstva — jezika. Jedro problema je torej v tem, kako učenca popolneje seznaniti s tem sredstvom, kako ga usposobiti, da z znanjem jezika ne bo pridobil le sredstvo komunikacije, marveč da se bo znal tudi zaščititi pred njegovim slabim magičnim vplivom. Zato: doseči vsem družbeno-ekonomskim in subjektivnim dejavnikom, katerih sredstvo je jezik, pravi osebni jutrišnjega človeka.

Pouk jezikov (tako materinščine kot tujega jezika) v šoli danes ne kaže še nobenih znakov, da bi se šolstvo in učitelji pri vprašanju zavedali ali jih celo zanimali. Mnogi učitelji so prepričani, da so z diplomami postali strokovnjaki na svojem področju in jih potrebe ter spreminjajoče se značilnosti družbe, v kateri žive, ne zanimajo.

Niso si zastavili vprašanja, ali morda zaradi takega načina dela danes, te družbe jutri sploh ne bo več! Tu je nujno nekaj storiti! Šola je treba družbi ne le približati, marveč jo z njo zediniti, treba jo je »razšolati«. Toda kje začeti? Govorniki so trdili, da napredna šola (tako imenovana Gesamtschule) na Švedskem ni propadla zaradi koncepta ali denarja, marveč zaradi nezrelega učiteljstva. Pred reformo šole je treba reformirati izobraževanje učiteljev! To izobraževanje mora zajeti vse tisto, kar pričakujemo od prihodnje šole. V ta namen je treba doseči znanstveno stopnjo izobrazbe vseh učiteljev (tudi tistih, ki uče na najnižji stopnji šolstva), znanost o vzgoji mora zajeti tudi dejavnost na visokih šolah, dejavnost univerze pa je treba vnesti v šolo.

Tako, znanstveno izobraževanje učiteljstva mora biti ozko vezano na prakso ter sproti vnašati znanstvene novosti v pouk. Na ta način se bo čisti znanstvenik preselil v inštitut, univerza pa bo postala integralni del celotnega šolstva. Seveda bi bila to le ena veja oziroma smer šolstva. Ob tem pa postaja enakovredno in vedno pomembnejše tako imenovano permanentno izobraževanje ali izobraževanje ob delu. Naziv sam dobi poln pomen šele v celotnem sistemu izobraževanja neke družbe, ni pa povsem jasen sam po sebi, brez konkretnih rešitev. Prav zato, ker ga večina dojema kot možnost nekega dodatnega izobraževanja, ne pa kot integralni del izobraževanja družbe, se kažejo težnje po »pošoljanju« tega izobraževanja. Videti je, da na prehodu iz agrarne v industrijsko družbo šolstvo kot podedovana institucija agrarne družbe stremi za tem, da bi permanentno izobraževanje — kot znanilca novih družbenih potreb — uokvirilo v spričevala, stopnje ipd. ter ga tako obdržalo v svojem varstvu. Prav tu pa redno šolstvo dokazuje svojo nedoraslost in nezaupanje do novih vsebin v novih družbenih razmerah. Danes imamo torej opraviti s težnjami po »pošoljanju« nešolskih oblik pridobivanja znanja ter z naprednimi stremljenji po »razšoljanju« tra-

dicionalnega šolstva in njegovim približevanjem sodobni pa tudi prihodnji družbi.

Različni predavatelji so se trudili pokazati, kako poskušajo na različnih poskusnih šolah (Gesamtschulen) praktično reševati problem sodobnega pouka jezikov. V ta namen izdelujejo in študirajo različne delne postopke (curricula), katerih skupni namen je prikazati učencu jezik (in ga tudi naučiti). Izredno velik poudarek je na semantiki, socio- in psiholingvističnemu vidiku jezika ter poznavanju navad, kulture in splošnih družbenoekonomskih značilnosti naroda, katerega jezik uče. Temelječ na spoznanju, da je jezik medij, v katerem mislimo, govorimo in tudi čutimo, se učitelji trudijo, da bi učenci spoznali verno sliko družbe in okolja ljudi, katerih jezika se uče. Posebej so se ustavili ob vprašanju, kako lahko šola vpliva na politiko oziroma koliko je (ali pa ni!) šola instrument vladanja neke politične plasti. S tem v zvezi so govorili tudi o političnih in nepolitičnih žargonih, njihovem nastanku, razvoju in vlogi v jeziku in družbi. Poudarili so, da šola, ki daje le prečiščen, negovan jezik, ne pripravlja učenca na jutri, ko bo imel opravka z mnogimi jezikovnimi različnicami (te bodo lahko vplivale). Pred njimi se bo moral varovati, hkrati pa uporabljati jezik kot instrument lastnega izražanja in vplivanja na okolico. Poznavanje jezika brez poznavanja družbe ni mogoče — zato še dolgo ni dovolj učiti »čisti« jezik! Treba bo najti instrumente, ki bodo jezik analizirali na vseh in še posebej družbenih osnovah, in ga bodo pokazali v vsej relativnosti. Brez lekcij, ki temelje na takih analizah, so učbeniki materinščine kot tudi tujih jezikov odsev zastarelega gledanja na jezik; takega, ki izključuje družbo iz predmeta in šole.

Tehnika poučevanja jezikov zahteva od učitelja danes več, kot je zahtevala kdajkoli v zgodovini. Učitelj, ki je opravil diplomu, še ni sposoben »jutri« stopiti pred učence. Njegovo izobrazbo je treba ponovno preučiti.

Prof. L. JEVŠENAK
DU „BORIS KIDRIČ“

Ne potrebujemo samo strokovnjakov, pač pa učitelje, ki bodo poučevali določene predmete

Dne 10. novembra je bila tiskovna konferenca na zavodu za šolstvo SRS. Vodil jo je direktor Boris Lipužič. Prisotne novinarje je najprej seznanil z dejavnostjo zavoda za šolstvo v zvezi s posredovanjem marksistične vzgoje otrokom in mladini.

Zavod za šolstvo se že dalj časa trudi, da bi našo včasih kar indiferentno vzgojo preusmeril v zavedno, socialistično. Zdaj je njegovo prizadevanje podprla celotna družba. Tako strokovnjaki že pripravljajo dopolnitve predmetnikov in učnih načrtov vseh srednjih šol, ki naj bi odslej imele enoten predmet »Teorija in praksa samoupravnega socializma«. V to bodo zajete družbenopolitična ureditev SFRJ, sociologija in družbeno-ekonomska vzgoja.

V načrtu so mladinske ure v vseh srednjih šolah. Te naj bi bile tedenske ali vsaj štirinajst-dnevne. Mentorji naj bi ob tej priložnosti seznanjali dijake s spornimi družbenimi dogajanj, dijaki pa bi lahko soočili svoje teoretično znanje z resničnim stanjem v naši samoupravni družbi.

Ustanovili naj bi center za izpopolnjevanje prosvetnih delavcev. Ta bi skrbel za strokovno izpopolnjevanje pa tudi za ožje družbenopolitično-pedagoško napredovanje prosvetnih delavcev. (V dneih od 13. do 15. novembra je bil prvi seminar za vodstva šol.)

Potrebna je reforma kadrovskih šol za izobraževanje prosvetnih delavcev. Zagotoviti je treba spoznavanje marksizma kot družbene znanosti in ideologije naše samoupravne družbe. Dopolnili bodo specialne metodike, ki so ponekod izrinjene na rob študijskega pro-

grama. Ne potrebujemo samo strokovnjakov, pač pa učitelje, ki bodo poučevali določene predmete v naših šolah.

V razgovoru z novinarji je prevladalo mnenje, da je večina prosvetnih delavcev ne samo strokovno, marveč tudi ideološko napredna. Izpopolnjevanja, seminarji jih bodo podprli v njihovi dejavnosti.

Na tiskovni konferenci so predstavniki zavoda za šolstvo prikazali tudi prizadevanje za modernizacijo pouka angleškega jezika. (V gimnazijah se 87 % dijakov uči angleščine, v osnovnih šolah pa 72,9 % otrok.) V naših šolah se po starih metodah učenci dosti trudijo z gramatikom, pogovornega jezika pa se ne naučijo. Moderne metode učijo govora, ne dajo pa znanja o jeziku, kot je to bilo doslej. Zavoljo tega je potrebno nenehno usposabljanje učiteljev. Zavod prireja strokovne aktivne in seminarje. Hospitacije predstavljajo veliko pomoč, predvsem za začetnike. Tudi uporaba magnetofonov pripomore do lepšega jezika. (Fonolaboratoriji za osnovne šole niso primerni — za srednje pa bi bili. Toda najprej je treba učitelje usposobiti,

da jih bodo znali uporabljati.) Veliko oviro pa predstavlja premajhno število ur: v zadnjih dveh razredih osnovne šole sta predvideni samo dve uri. Strokovnjaki se bojijo, da se bo poučevanje tako spet skrčilo, predvsem na podajanje in tolmačenje gramatike.

Nov predmet, ki ga postopoma uvajajo v nekatere naše srednje šole, je računalništvo. (Letos poteka drugo leto poskusnega pouka. Uvedeno je v 21 šolah: 14 gimnazijah in 7 strokovnih šolah.) Mnenju, naj bi se računalništvo priključilo matematiki, nasprotuje dejstvo, da so za poučevanje potrebni usposobljeni strokovnjaki, in pa bojazen, da bi večino ur predavatelj porabil za klasično matematiko.

Poleg teh šol posredujejo znanje računalništva tudi izobraževalni centri kranjske »Iskre« in pa škofjeloške »LTH«, seveda samo za svoje uslužbenke. Z njimi zavod za šolstvo nima zvez; povezan pa je z republiškim računalniškim centrom ter strokovnjaki iz Maribora.

NEŽA MAURER

NAROČNIKOM REVJE »MATEMATIKA«

Prvo številko nove strokovne metodične revije Matematika smo poslali vsem šolam. Prosim, da tisti, ki revije ne želi prejemati, vrne do 6. decembra t. l. prvo številko na naslov: MLADINSKA KNJIGA, Ljubljana, Titova 145 (tov. Trupej Sonja), telefon 342-598. Na ta naslov se, prosim, obračajte tudi zaradi vseh morebitnih informacij. Številko 2-3 Matematike bodo naročniki prejeli v kratkem. Upamo, da boste v njih našli še več koristnega branja.

MLADINSKA KNJIGA

Učitelji učiteljev ob pismu

Pedagoški delavci mariborske pedagoške akademije so s posebnim veseljem sprejeli spodbudo, ki jih daje pismo predsednika Tita. Pismo je nedvomno posledica slabosti, ki so se kazale v našem razvoju, obenem pa pomeni konstruktivno kritiko in spodbudo za odpravljanje protislovnosti. Vzgoja je dejavnost, ki je tudi praktično prva občutila negativne pojave: najprej so jo prizadela razhajanja med samoupravnimi moralnimi normami, vsebino vzgoje, in mnogimi pojavi in ravnanji v okolju.

V razpravi so ugotovili, da se je zamislila celo zavest o opredeljevanju delavskega razreda, ko se je začela vrniti že povsem zapadnjaška miselnost, da je inteligenca nekaj drugega kakor delavski razred, čeprav je razlikovanje med umskim in fizičnim delom lahko prav nevarna spekulacija. Tu se na zahodu očitno kaže, ko gre za pojav »intelektualne aristokracije« ob visokem razvoju tehnike in znanosti. Takega razslojevanja in prevrednotenja ne bi smeli prepuščati stihiji, ko je vendar človeško delo ravno po merilu človeka enakovredno, čeprav ni enako učinkovito in bo povzročalo nekatere socialne razlike, dokler bo normalno nagrajevanje po delu.

Samokritično so tudi spoznali, da je velikokrat prihajalo do nepotrebnega navzkrižja med vzgojno in izobraževalno komponento v učnem procesu, ko je začel prevladovati pretirani faktografizem, verbalni pozitivizem in scientizem. Preveč poudarjeni liberalni scientizem je v skrajni obliki lahko licemerstvo, za katerim se skrivajo še vse drugačne težnje, kot samo iskrena želja po znanstveni nepristranskosti, namreč: težnja po idejno nevtralni šoli, ki je v bistvu nesmisel, zasnovan

na idealistično pojmovani svobodi in s težnjami, tujimi razvoju samoupravnega socialističnega osebnosti in skupnosti. Znanje je lahko samo toliko vredno, kolikor človeku pomeni, ko ga naj uporablja v stiku z drugimi ljudmi in skupnostjo; zato ga ni mogoče osvajati brez temeljne humanistične vrednostne osnove in marksistične znanstvene naravnosti.

Sedanji trenutek, ko skušamo posebej poživiti splošno družbeno zavest za napore pri urejevanju socialističnih odnosov na vseh področjih, je nedvomno tudi preobrazbeni trenutek naše vzgoje, ki dobiva tako znova trdnjše oporo za uveljavljanje že dolgo znanih razvojnih ciljev. Odločno in odkrito je potrebno opredeliti vzgojo ne pripadnost, da bo vrnila zaupanje mladim ljudem, ki so jih zaradi obilice protislovnih pojavov zajeli dvomi v resnično družbeno prizadevanje za temeljito izkoriščanje vseh možnosti socialističnega razvoja. Mladi so kritični. Mnogi študentje izjavljajo, da še vedno rahlo dvomijo v uveljavljanje vsebine predsednikovega pisma, ker so izkušnje preveč grenke; prečestokrat smo se samozadovalno oddihovali, na sestankih smo se pomenili o problemih, zaokrožili sklepe, ki pa so ostajali pozneje več ali manj v zraku. Pretirano sestankarstvo še ni zagotovilo za uspeh, potrebno je predvsem drugače in bolje delati. Šele resnično delo bo okrepilo zaupanje in omogočalo pristnejši razvoj mlade osebnosti.

Učitelji pedagoške akademije v Mariboru so po dolgi razpravi strnili samokritična opazovanja v vrsto sklepov, čimprej uresničljivih. Med njimi so nedvomno najvažnejši tisti o učinkovitejšem marksističnem in samoupravnem izobraževanju in samoizobraževanju učiteljev in

o izboljšanju vzgojno-izobraževalnega procesa, o ustanovitvi centra za marksistične študije, o večjem vrednotenju učiteljeve idejnopolitične rasti in družbene angažiranosti, o pristnejšem in boljšem razvoju samoupravnih odnosov v ustanovi in posebej še med učitelji ter študenti, o večji pomoči absolventom, diplomantom in drugim učiteljem v osnovnošolski praksi, kar bodo skušali uresničevati tudi s posebno periodično publikacijo, izrecno namenjeno delu učiteljev itd.

Učitelji pedagoške akademije in tudi študentje ocenjujejo pismo kot dokument časa, izraz nujnosti v našem razvojnem trenutku, ki ga moramo z največjo resnostjo, zavestno angažiranostjo nadaljevati na vrednostnih merilih naše zgodovinske revolucije, pri čemer pripada vzgoji ob spremenjenih ekonomskih in drugih družbenih odnosih najpomembnejša vloga. Zavedati se je potrebno Marksove misli, da najnaprednejši del delavskega razreda dobro pozna vzgojo kot pogoj svojega obstoja in napredovanja, in Leninove misli, da v razviti socialistični družbi sodi učiteljev poklic med najbolj cenjene. V razpravi so še posebej poudarili, kako je izrazita dolžnost učiteljske kadrovske šole razvijati ustvarjalnega, samostojnega učitelja, ki bo zmožem uveljavljati marksistično kritičen odnos do stvarnosti in tudi takrat, ko je potrebno samostojno pokazati na slabosti v družbi ter kot močna osebnost resnično vzgajati. Učinkovita vzgoja se namreč ne bi smela in se tudi ne more izogniti, kot dejavnica najrevolucionarnejšega, hkrati ko pospešuje družbeni razvoj, izrednotenju same družbene stvarnosti. Prav zaradi tega ne more biti vseeno, kdo je učitelj.

RUDI LEŠNIK

ČIM BOLJE SE BOMO POZNALI

V REČICI NOVA ŠOLA

Pred dnevi so začeli s prvimi deli pri obnovi oziroma gradnji nove šole v Rečici ob Savinji. Po sedanjih načrtih bo šola v Rečici zgrajena prihodnje leto do konca junija. Z njo bo končan tudi prvi del izgradnje šol na področju temeljne izobraževalne skupnosti v Mozirju.

Gradbeni odbor za gradnjo šol v občini Mozirje je prvotno menil, da bi staro šolo v Rečici prenovili. Kasneje so po priporočilu strokovnjakov sklenili, da bodo staro šolo porušili in na istem mestu zgradili novo šolsko poslopje. V njem bodo štiri učilnice, večji prostor, ki bo rabil za telovadbo in razne

prireditve, kuhinjo, jedilnico, sobo za otroško varstvo in druge potrebne prostore, ki bodo ogrevani s centralno kurjavo.

Otroci nižjih razredov z območja krajevnih skupnosti Rečica ob Savinji bodo tako že z novim šolskim letom dobili nove prostore v sodobni šoli. S tem bo končan prvi del programa izgradnje šol. Temeljno izobraževalno skupnost, skupščino občine v Mozirju in njihov gradbeni odbor za gradnjo novih šol pa že čakajo nove naloge. Čimprej bo treba rešiti prostorske stiske šole v Gornjem gradu, Lučah in Ljubnem ob Savinji.

PRVI KORAK

Na območju temeljne izobraževalne skupnosti v Mozirju so letos prvič podelili 50 učencem osnovnih šol v Lučah, Gornjem gradu, Ljubnem ob Savinji in Mozirju brezplačne učbenike in nekatere učne pripomočke za matematiko. Vsi ti matematični učbeniki in pripomočki so stali temeljno izobraževalno skupnost v Mozirju 2380 din. Že v prihodnjem šolskem letu nameravajo v Mozirju v te namene odšteti še nekoliko več denarja in se tako ne samo z besedami, temveč tudi z dejanji, priključiti akciji za brezplačen pouk.

Brezplačni učbeniki torej, čeprav za sedaj samo matematični, in še ti le za nekatere socialno šibke otroke. Takih so v osnovni šoli v Mozirju našli 17, v Gornjem gradu 11, v Ljubnem ob Savinji 8 in v osnovni šoli v Lučah 14. To je resda majhen korak k cilju, ki vodi k brezplačnemu šolanju, vendar je tudi ta korak nadvse pomemben.

JOŽE KOTNIK: „Pozimi je res najteže. Takrat zaupam le vozilu, verigam in lopati.“

NIKAMOR BREZ VERIG IN LOPATE

JOŽE KOTNIK je šofer malega TAM avtobusa, s katerim varno prevažata šolarje iz Lepih njiv in Šmihela v šolo v Mozirju, iz Kokarij v Nazarje in seveda domov. Okrog sto kilometrov prevozi vsak dan po krajevnih in občinskih cestah. Dan za dnem, v slabem in lepem vremenu. „Najteže zame in za avto-bus ter za vse učence, ki se vozijo vsak dan z menoj,“ pravi šofer Jože Kotnik, „je pozimi. Pa še preseneti nas rada ta neprijetna zima, zato sta že nekaj časa moj redni spremljevalec, kadar sem na vožnji, snežne verige in lopata.“ Jože tudi soncu v teh novembarskih dneh več ne zaupa, kajti iz težkih sivih oblakov, skozi katere se s težavo prebija sonce, se lahko zdaj zdaj usujejo snežinke. In če jim še burja kaže pot, je že prepozno za razmišljanje in iskanje zimske opreme. Šolski zvonec ne čaka! In takrat se Jože zanesa le na moč svojega avtobusa, izkušnost ter na svoje roke in lopato. Ti pa šoferja Jo-

že ta še nikdar niso pustili na „cedilu“. Zato jim zaupa. Posebno pozimi! Njemu pa zaupajo otroci.

MARIBOR

ZGRADITI VSE ŠOLE IN VRTCE

Na seji komiteja konference ZK mariborske občine so ugodno ocenili dosedanje delovanje izvršilnega odbora in skupščine sklada za izgradnjo šolskih in vzgojnovarstvenih objektov po programu, kakor je bil sprejet ob izvedbi letošnjega referenduma o samoprispevku. Kljub začetnim težavam, ki so v glavnem že mimo, bo delo v prihodnje nadvse uspešno, še posebno zato, ker bosta imela tako izvršilni odbor kot 51-članska skupščina sklada pri tem vso podporo komunistov v mariborski občini.

STANKO KUDER in MARJAN ZAGORIČNIK — dva izmed 32 mladih prometnikov na šoli, ki skrbijo za varen prehod čez cesto

Temeljna izobraževalna skupnost Mozirje ZA BOLJŠE RAZMERE ŠOLARJEV

Na območju temeljne izobraževalne skupnosti Mozirje, ki obsega občino Mozirje, je v letošnjem šolskem letu vpisanih v 15 šolah, med katerimi jih je kar 11 podružničnih, natanko 2.010 učencev. Na tako razvejano območju, kakršno je mozirsko, pa nastaja pri izobraževanju najmlajših zelo veliko težav. Oddaljenost otrok od šole, do katere ne vodijo ceste, in veliko snega, ki je reden gost na številnih območjih Mozirskega, vse to so ovire, ki jih še tako velika prizadevnost ne more ugnati. In prav o teh težavah sem se pred dnevi pogovarjal s tajnico temeljne izobraževalne skupnosti v Mozirju RUŽO KRAMERJEVO.

— Kako rešujete na vašem območju težave, ki se porajajo zaradi oddaljenosti otrokovega doma od šole?

„Vsem učencem na našem območju skušamo pomagati po svojih močeh, da bi jim težave, s katerimi se vsakodnevno srečujejo na poti v šolo in domov, kar najbolj omilili. Poleg tega, da večina šol na našem območju skrbi za prevoze otrok, nekatere šole imajo celo svoje avtobuse, imamo še dogovor z domačim avtobusnim podjetjem za reden prevoz otrok v šolo.“

— Ti prevozi prav gotovo niso poceni?

„Kakor za koga. Prevozniki namreč trdijo, da so poceni, mi pa trdimo, da je za prvih šest mesecev letošnjega leta osem in pol milijona starih dinarjev, kolikor smo jih morali odšteti za prevoze, kar velika vsota!“

— Omenili ste, da imajo nekatere šole pri vas celo svoje avtobuse?

„Da, kajti z rednimi avtobusnimi linijami ne moremo zajeti celotnega območja, ki je dokaj razvejano. Zato imajo posamezne šole svoje avtobuse. Prav v letošnjem šolskem letu sta dobili, oziroma kupili centralni šoli v Lučah in Gornjem gradu nova avtobusa.“

— In kdo je lastnik teh avtobusov?

„Šoli sami! Temeljna izobraževalna skupnost jima je dala le posojilo.“

— Z ukinitvijo nekaterih podružničnih šol, predvsem v hribovskih predelih, imajo nekateri učenci še vedno tudi po dve in več ur hoda do avtobusa. Zime pa so na našem območju dolge in neusmiljene...“

Črnomelj

MAR DVA AVTOBUSA?

Na eni izmed zadnjih sej občinske skupščine v Črnomlju je krajevni odbornik in imenu staršev sporočil zahtevo, naj bi v prihodnje otroke iz Doblič v šolo v Črnomelj s po-

„Za vse tiste učence, ki imajo po dve in več ur hoda v dolino, jim preskrbimo v zimskih mesecih stanovanje in skrbnika v dolini. Za to mora odšteti temeljna izobraževalna skupnost po 25 starih tisočakov na mesec za posameznega učenca. Tako smo samo v letošnjih prvih štirih mesecih plačali nekaj manj kot osem starih milijonov dinarjev. Letošnje slabo vreme in sorazmerno zgođen sneg nam in otrokom ne obetajo nič dobrega.“

— Boste s tem načinom skrbništva nadaljevali tudi v prihodnje?

„Verjetno še, saj smo se zanj odločili pred dvema letoma. Vse do danes še nismo našli ustrežnejšega načina, kako nuditi tem otrokom učinkovitejšo pomoč pri njihovem šolanju.“

TONE URBAS

Ljubljana

NOVA PREDSEDNICA TIS

Na zadnji seji skupščine temeljne izobraževalne skupnosti Ljubljana so člani v razpravi kritično presodili svoje delo in delo učitelja v samoupravni socialistični družbi, dvojno moralno nekaterih učiteljev itd. Skupščino je vodila dosedanja predsednica skupščine temeljne izobraževalne skupnosti dr. Aleksandra Kornhauserjeva, ki je zaradi delovnih obveznosti zaprosila za razrešnico. Skupščina temeljne izobraževalne skupnosti Ljubljana je za novo predsednico izbrala Marijo Mesarič, direktorico splošnega sektorja GP „Tehnika“.

Podsreda

OBNOVLJENA ŠOLA

Pred dnevi so v Podsredi končali z deli pri obnovitvi stare šole, ki je s preureditvijo dobila tudi prizidek s kuhinjo in jedilnico ter centralno kurjavo. Tudi oprema šole, ki je bila v stari šoli že povsem izrabljena, je nova. Vsa dela so stala okoli 43 starih milijonov. Prispevali sta jih občinska skupščina in temeljna izobraževalna skupnost.

sebnim avtobusom. Otroci, ki se vozijo na redni avtobusni progi, morajo preživeti vožnjo med vinjenimi ljudmi. Večkrat slišijo in vidijo tisto, kar ni najbolj vzgojno.

MORDA ŠE NISTE VEDELI...

— da so v osnovni šoli v Mozirju v letošnjem juniju prvič pripravili sejem rabljenih knjig v veliko zadovoljstvo učencev, še bolj pa staršev;

— da bi tudi v Nazarjih potrebovali otroški vrtec in da bi se denar za gradnjo in opremo vrta menda le še dobil, teže oziroma skoraj nemogoče pa bi bilo dobiti denar za osebne dohodke vzgojiteljic;

— da v občini Mozirje nimajo samo težav z denarjem, namenjenim za osebne dohodke vzgojiteljic v vrtcih, posebno v novih temveč imajo težave tudi s pomanjkanjem vzgojitelskega osebja;

— da bodo tudi težave z vzgojiteljicami kmalu premostili; v namene že štipendirajo nekaj deklet;

— da so lani ustanovili v Mozirju in Gornjem gradu zunanji oddelka glasbene šole iz Velenja in da je že letošnje šolsko leto v preseljen vsa pričakovanja;

— da služba temeljne izobraževalne skupnosti v Mozirju sodeluje pri organiziranju izobraževanja za kmete, saj je prevzela vsa denarna opravila, sodeluje pa tudi pri organizaciji izobraževanja;

— da so na redni seji skupščine temeljne izobraževalne skupnosti v Mozirju imenovali tričlansko kadrovske komisije;

— da bo ta komisija, ki jo sestavljajo predsednik Franc Breznik iz Mozirja, Franja Soherepec iz Ljubnega ter Draga Puncer iz tako iz Mozirja kot člana, proučevala v občini kadrovske politike potrebe kadrov za nekaj let; pri tem bo komisija upoštevala starostno strukturo, upokojitve, odpovedi itd.;

— da se članom skupščine temeljne izobraževalne skupnosti v Mozirju, kakor tudi učiteljem, ne zdi pravilno stališče republiške izobraževalne skupnosti, da se dodatni pouk, nad 22 obveznih ur plačuje in priznava samo na višji stopnji.

Šempeter v Savinjski dolini

VARNO PREK CESTE

Osnovna šola v Šempetru v Savinjski dolini ima zelo široko zasnovano izvenšolsko dejavnost. Učenci sodelujejo v pionirski in mladinski organizaciji, v dramskem in folklornem krožku, šolskem športnem društvu, pevskemu zboru, čebelarstvu, vrtnarskem krožku itd. Najštevilnejši na šoli pa je nedvomno prometni krožek, v katerem je kar 32 mladih prometnikov. Ti skrbijo vsak šolski dan za varen prehod učencev čez zelo prometno cesto v neposredni bližini šole. Njihovo delo je takrat, ko so dežurni na cesti, nadvse zahtevno in odgovorno, posebno še, ko konča s poukom nekaj razredov hkrati.

„Na tem prehodu za pešce, kjer smo mi dežurni,“ so se pihvalili mladi prometniki iz šole, „letos še ni bilo nesreče. Upamo, da je tudi letos, kajti vozniki avtomobilov so na cestah, kjer so označeni prehodi za šolarje, postali bolj previdni in obzirni.“

Učenci in učitelji v osnovni šoli v Šempetru v Savinjski dolini imajo trenutno največ težav s prostori, ki so največja ovira pri šolski in izvenšolski dejavnosti. Prihodnje jesen, ko bodo preselili v novo šolo, vsi tako obljubljajo, se bo njihova šolska in izvenšolska dejavnost še bolj okrepila.

POCENI ALI PREDRAGO? — „Kakor za koga,“ pravi tajnica temeljne izobraževalne skupnosti v Mozirju Ruža Kramerjeva. Osem in pol milijona starih dinarjev za prevoze otrok v prvih šestih letošnjih mesecih (poleg stroškov prevoza z lastnimi avtobusi) veda dosti pove.

DRAVOGRAD

SKLEP Z ZAMUDO

Na nedavni seji občinskega komiteja ZK v Dravogradu so med drugim obravnavali tudi nepravilnosti pri sprejemanju razvojnega programa šolske mreže v občini Dravograd. Pri tem so ugotovili, da so družbeno-politične organizacije napravile napako. Zakaj? Niso se opredelile do problemov, ki so nastali v zvezi z razvojem šolske mreže, nekateri posamezniki pa so ovirali uresničitev načrta. Prav zaradi tega sta bila z enoletno zamudo sprejeta sklepa o prešolanju učencev iz višjih razredov podružničnih šol na osnovno šolo v Dravogradu in sklep o ustanovitvi enotne

osemletke v občini. Na seji so menili, da je treba iskati krivino tudi v krajevnih vodstvih občinske skupščine.

TEZNO PRI MARIBORU

VRTEC ŽE SPOMLADI

Mariborska skupnost otroškega varstva je začela na letošnjem s prvimi deli pri gradnji novega otroškega vrta. Mestni vrtec, v katerem bo prostora za 120 otrok, bo po sedanjih izračunih stal okrog 3 milijone dinarjev. Vseljiv bo že s prvimi mladimi prihodnje leto.

TEM BOLJE BOMO DELALI

Iz zgodovinskih izkušenj — odločno in zavestno v socialistično samoupravljanje v šoli

Z osebno nevtralnostjo ne moremo razlagati razvoja znanosti in družbe

Prizadevanje zavoda za šolstvo SRS za pomoč pedagoškim delavcem v današnjem trenutku je našlo svojo potrditev v uspelem tridnevnem seminarju za družbeno-politično izpopolnjevanje. Osnovni seminar v Ljubljani (od 13. do 15. nov. v klubu poslancev) je bil namenjen predavateljem pedagoških delavcev. Ti bodo posredovali bogato vsebino seminarja vodstvom šol na tridnevni področni posvetilni ravnanje. Zvrstili se bodo v prihodnjem mesecu, udeležilo pa se jih bo več kot 700 ravnateljev. Sledile bodo razprave v kolektivih, ki bodo zajele vse pedagoške delavce Slovenije.

Sedanj seminar je odlična, jasna stopinja pri trajnem, načrtnem družbeno-političnem izpopolnjevanju pedagoških delavcev. To izpopolnjevanje bo vodil in usmerjal zavod za šolstvo SRS. Pri množičnem izpopolnjevanju bodo sodelovale tudi nekatere delavške univerze.

Cilj te dolgoročne dejavnosti, ki bo združevala napore vseh odgovornih dejavnikov, je v izboljšanje kakovosti vzgojno-izobraževalnega procesa. Pozneje bodo pripravili posebne seminarje, ki bodo obravnavali uresničevanje načela idejnosti pri posameznih predmetih. Potrebno bo kritično ovrednotiti iz teh vidikov učne načrte družbenoslovnih in naravoslovnih predmetov.

Menimo, da gre vse priznanje organizatorjem za uspešnost seminarja. Vseh 70 udeležencev je pozorno spremljalo obravnavo tem, ki bi jih lahko povzeli takole: kaj je potrebno in bistveno za vzgojo in pripravo mladega človeka — prihodnjega samoupravljalca.

Osnovna tema seminarja je bila: marksistična idejnost v vzgojno-izobraževalnem procesu, v vzgoji in usposabljanju mladih za samoupravljanje. Na to tematiko se je vezala tudi problemska tema: samoupravno organiziranje vzgojno-izobraževalne dejavnosti glede na ustavno dopolnila.

Za široko razgledanost udeležencev, dodatno in osveženo znanje, so poskrbele teme o marksistični filozofiji danes, o aktualnih problemih družbeno-političnega razvoja in o problemu nacionalizma v Jugoslaviji.

Temeljna idejna usmeritev naše šole mora voditi k oblikovanju mladega človeka, da bo sposoben razumeti našo družbo ter ustvarjati razvijati in poglobljati samoupravne odnose v njej.

To usmeritev moramo sprejeti z vso resnostjo, enotnostjo stališč, predvsem pa z vso iskrenostjo do sebe in družbe. To ni le trenutni izraz hotenja, temveč trajna potreba naše družbe in potrditev nas samih.

Na seminarju je bilo posebno poudarjeno tole: prenehajmo z dvojnostjo vzgoje, z nedkladnostjo besed z dejanji, ki kvari naše mlade ljudi. Kdor želi biti pedagoški delavec, ki mu je družba zaupala vzgojo in izobraževanje naše mladine, mora biti opredeljen, idejno usmerjen... Smoter prizadevanj je boj naše družbe za socialistično samoupravljanje.

Ob koncu seminarja so udeleženci izpolnili anketo, kjer so pohvalili vsebino in organizacijo seminarja. Kot napako so navedli pomanjkanje časa, zaradi česar je bila snov nakopičena in zgoščena. Program seminarja je zajel naslednje teme:

Prvi dan:
— Dr. B. Debenjak: Marksistična filozofija danes. Marksizem kot teorija in praksa socialistične samoupravne družbe
— Ferdo Bem: Ustavne spremembe in samoupravno organiziranje vzgojno-izobraževalne dejavnosti
— Miroslav Faletov: Samoupravljanje v šolah — sveti šol in vloga predstavnikov družbene skupnosti

Drugi dan:
— Živko Pregl: Samoupravljanje v šolah kot družbeni odnos: vloga učencev v samoupravljanju in njihova organiziranost (ZM, šolska in razredne skupnosti, interesne organizacije)
— Alojz Novak: Samoupravljanje v vzgojno-izobraževalnem procesu
— Veljko Troha: Pedagoški vidik samouprave učencev
— Milojko Vidmar: Vzgoja za samoupravljanje v organiziranem prostem času
— Stane Kranjc: Marksistična idejnost v vzgojno-izobraževalnem procesu.

Tretji dan:
— France Popit: Aktualna vprašanja razvoja družbeno-političnega sistema in vloga ZKJ
— Milan Kučan: Problemi nacionalizma v Jugoslaviji

Iz posameznih tem povzemamo izvečke, dele besedil, posebno poudarjene misli in kratak, zgoščen povzetek razprav. Celotno gradivo seminarja bo izšlo v reviji zavoda za šolstvo SRS "Vzgoja in izobraževanje".

TEMA

Dr. Božidar Debenjak,
docent na oddelku filozofske fakultete
MARKSISTIČNA FILOZOFIJA DANES

Dr. Debenjak je na seminarju obravnaval različne podobe marksizma v zgodovini in variacije pojma „socializem“. Opozoril je, da je navezava na Marksov dosežek v teoriji mogoča le po poti revolucionarne prakse. Govoril je o možnosti in nujnosti v zgodovini ter o naši odgovornosti za izbrano zgodovinsko pot.

Na dosednji svetovni red (kot svet razdeljenega dela) in nujnosti prevladanja razdeljenega dela, je navezal samoupravljanje kot je možno v današnji tehnologiji in nakazal perspektive samoupravljanja v avtomatizaciji. Govoril je o socializmu, ki je sledil poznemu kapitalizmu in o poti v revolucionarno preobrazbo razvitega sveta. Nadaljeval je s samoupravno socialistično demokracijo, ki je diktatura proletariata. Ta diktatura proletariata je mogoča le kot najširša demokracija, ki se kaže v zavestnem omejevanju in izključevanju antidemokratskega in pollaščevalskega.

RAZPRAVA

VPRAŠANJE: Kaj ostane pri teoretiki Plehanovu za nas sprejemljivo?

ODGOVOR: Med vsemi teoretiki II. Internacionalne je bil najbolj jasn. Od njegove teorije ostane aktualno in sprejemljivo:

— materialistično pojmovanje zgodovine;

— polemika proti revizionizmu, proti Bernsteinu in proti oportunizmu Kautskega (sholastično oklepanje citatov in njih)

hovo napačno tolmačenje, nihanje).

MISLI: Napredek uma ni avtomatski napredek sreče, dosežemo ga z zavestno akcijo. Izhodišče marksističnega materializma je v zgodovini. Iz konkretnih zgodovinskih izkušenj in zgodovinskih stališč moramo

odgovoriti na vprašanje nastanka sveta.

Religiozne oblike izvirajo iz odtujenosti človekovega sožitja. Če odstranimo okoliščine, zaradi katerih se ustvarja kraljestvo v oblakih, izgine vsaka religiozna refleksija. Cerkev, ki je ločena od države, ki ni politična sila, postopoma ugasne.

TEMA

Ferdo Bem,

predstojnik organizacijske enote zavoda za šolstvo SRS — Kranj

USTAVNE SPREMEMBE IN SAMOUPRAVNO ORGANIZIRANE VZGOJNO-IZOBRABEVALNE DEJAVNOSTI

POJEM TEMELJNE ORGANIZACIJE ZDRUŽENEGA DELA

XXI. ustavni amandma v svoji 2. točki definira temeljno organizacijo združenega dela kot temeljno obliko združenega dela, v kateri delavci na podlagi svojega dela neposredno in enakopravno urejajo medsebojna razmerja pri delu, upravljajo zadeve in sredstva družbene reprodukcije, odločajo o dohodku in o drugih vprašanih svojega družbeno-ekonomskega položaja. V tej zvezi je treba omeniti še tretji odstavek ustavnega amandmaja, po katerem „dohodek“, ki ga ustvarijo v katerikoli obliki združenega dela in združevanja sredstev, pripada v celoti temeljnim organizacijam združenega dela“.

USTANAVLJANJE TEMELJNE ORGANIZACIJE ZDRUŽENEGA DELA

Pobudo za organizacijo TOZD da lahko skupina delavcev in tudi vsak organ upravljanja v delovni organizaciji. Pobudnik mora svoje predloge sporočiti zboru delovnih ljudi. Če zbor ugotovi, da del enote izpolnjuje pogoje za ustanovitev TOZD, sprejme sklep o sprožitvi postopka za ustanovitev TOZD v tem delu delovne organizacije. S sklepom zbora delovnih ljudi naj se imenuje tudi komisija za izdelavo dokumentacije, ki naj obsega: da ta del delovne organizacije izpolnjuje pogoje za TOZD, ekonomske prednosti take spremembe in prihodnja razmerja med TOZD in delovno organizacijo kot celoto oziroma drugimi deli delovne organizacije.

Z vsem gradivom komisija seznani delovno skupnost in pripravi vse potrebno za odločanje o ustanovitvi TOZD. Za ustanavljanje TOZD po ustavnih amandmajih je značilno, da sodelujejo oz. o tem odločajo izključno le delavci enote, ki bo formirana v TOZD. Delavski svet podjetja ima pri tem samo to možnost, da zboru delovne skupnosti ugovarja, na kar o sporu odloči ustavno sodišče.

Sklep o ustanovitvi TOZD naj obsega predvsem:

- navedbo dela delovne organizacije, ki se organizira v TOZD,
- ime, pod katerim bo poslovala TOZD,
- določilo, da se sredstva dela delovne organizacije prenesajo v upravljanje TOZD,
- da se bodo razmerja med TOZD in delovno organizacijo urejala s samoupravnimi sporazumi o združevanju,
- določiti začasne organe upravljanja in določbe o izvolitvi organov upravljanja,
- določiti splošne akte, ki bodo veljali do sprejema lastnih itd.

PRAVNI POLOŽAJ TOZD

O tem ali je TOZD pravna oseba ali ne, se vodijo razprave med pravnimi teoretiki. Problem je nastal zaradi tega, ker ustavni amandma XXI, ki sicer TOZD dokaj podrobno opredeljuje, ne določa, ali so TOZD pravne osebe ali ne. Pri tem pa je še vedno v veljavi 15. člen ustave SFRJ, ki izrecno označuje delovno organizacijo kot pravno osebo. Temeljni zakon o podjetjih v 4. členu pa je določal, da so poleg podjetja samega pravne osebe lahko tudi samostojne organizacije združenega dela v njihovem sestavu. Za sedaj bo najbolj ustrezno stališče, po katerem naj bi bila TOZD pravna oseba ali ne, predvsem odvisno od volje delovnih ljudi v sami TOZD. Če bodo oni menili, da je potrebno, da TOZD sama nastopa v pravnem prometu, bodo že v sklepu o ustanovitvi izrazili voljo, da postanejo pravna oseba.

Vsi postopki pri sklepanju in izvajanju samoupravnega sporazuma in družbenega dogovora temeljijo na načelu javnosti in enakopravnosti udeležencev sporazumevanja in dogovarjanja.

Iz teh več ali manj načelnih amandmajskih določil moramo podrobneje opredeliti naslednje odnose, ki so za nadaljnji razvoj samoupravnih družbeno-ekonomskih odnosov na področju vzgoje in izobraževanja pomembni:

- storitve vzgojno-izobraževalnih organizacij v menjalnem procesu po načelu svobodne menjave dela z delom delavcev, ki delajo v drugih organizacijah združenega dela;
- kako v tem menjalnem procesu zagotoviti načelo enakega družbeno-ekonomskega položaja delavcev, ki delajo v organizacijah združenega dela družbenih dejavnosti;
- vloga in položaj samoupravnih interesnih skupnosti in njihova pooblastila za bolj samostojno določanje virov in višine sredstev za dejavnost, zaradi katere je bila ustanovljena;
- medsebojna razmerja med organizacijami združenega dela in samoupravnimi interesnimi skupnostmi, sestava in delegatska razmerja v organih interesne skupnosti in
- v kakšnem obsegu naj določa zakon vsa razmerja, ki nastopajo pri ustanavljanju, funkcioniranju in financiranju interesne skupnosti.

RAZPRAVA

VPRAŠANJE: Kaj menite o združevanju vzgojno-izobraževalnih zavodov po načelih ustavnih dopolnil v TOZD (temeljne organizacije združenega dela)? Pojavljajo se očitki,

da se osnovne šole preveč zapirajo vase in da ni medsebojnih odnosov v okviru občine. Ali naj bodo matične šole s podružničnimi šolami TOZD? Kako naj se osnovne šole-TOZD pove-

zujejo v skupnost TOZD v okviru občinske skupščine?

ODGOVOR: Upoštevati moramo samoupravna, strokovna in ekonomska načela. Za večje šolske centre je združevanje še bolj aktualno, ker imajo več strokovnih šol in močno razvito proizvodno dejavnost. Pomembno je povezovanje šole s proizvodnjo oziroma delom. Glede na ustanavljanje TOZD se je pojavilo več različic za razpravo v zvezi z razmišljanjem o večjem centru na Gorenjskem:

1. različica — po enotah: ekonomske poklicne šole, enote za izobraževanje odraslih — pri tej različici bi bil šolski center pravna oseba,

2. različica — TOZD bi bil pravna oseba (šola izključena),

3. različica — vsaka TOZD zase bi bila pravna oseba.

MISLI: Pri statusu TOZD v okviru šolskih centrov naj bi obveljalo načelo, naj se ne razcepi, kar je bilo združeno. Trenutno je še mnogo nejasnega, veliko pozitivnih razmišljanj in nešteto interesov.

Vse naj vodi skupni interes: vzgojiti kritično mislečega, samoupravljalca. Rešitev bomo našli in izoblikovali vzporedno s spreminjanjem republiške zakonodaje: zakonov za predšolske zavode, za osnovne in srednje šole, z zakonom o financiranju itd.

TEMA

Miroslav Faletov,

predstojnik organizacijske enote zavoda za šolstvo SRS — Dravograd

SAMOUPRAVLJANJE V ŠOLAH

Sveti šol v razširjeni sestavi ali razširjene delovne skupnosti šol se le redko sestajajo, čeprav zakon govori o njihovi skrbi za celotno življenje in delo vzgojno-izobraževalnega zavoda itd., kar pomeni zoževanje možnosti, da bi bil v šolah upoštevan širši družbeni interes in kaže na zapiranje v šolske okvire.

Predstavniki družbene skupnosti so v večini primerov v veliki manjšini. Že s tem je zmanjšana možnost njihovega vplivanja in odločanja. Če upoštevamo še njihovo slabo udeležbo na sejah, potem je možnost družbenega vpliva še manjša.

Število predstavnikov družbene skupnosti ni vedno v skladu z velikostjo šole in šolskega okoliša, kar zožuje vpliv celotnega področja na življenje in delo šole in narobe; v takšnem primeru tudi svet šole ne more imeti dovolj močnega vpliva na družbeno skupnost, npr. če gre za saniranje razmer v šoli ipd.

Premalo pozornosti so občinske skupščine in sestavljalci šolskih statutov posvečali sestavi predstavnikov družbene skupnosti v svetih šol. Ni malo primerov, ko sploh ni predvideno, da bi tudi občinska skupščina imenovala v svet svoje predstavnike. Marsikje v svetih ni staršev, ki bi bili prav gotovo najbolj zainteresirani za življenje in delo šole (predstavniki SZDL, krajevne skupnosti, delovnih organizacij idr. namreč niso vedno tudi starši učencev določene šole).

Mnogo je primerov, da v svetih osnovnih šol ni učencev — predstavnikov šolske skupnosti učencev. V srednjih šolah teh problemov ni, pojavlja pa se vprašanje podrejenosti ali enakopravnosti predstavnikov skupnosti učencev v svetih šol.

Po statističnih podatkih za šolsko leto 1968/69 je bilo v samoupravnih organih šol le 3,5 % kmetov in 3,5 % delavcev — neposrednih proizvajalcev.

Po istih statističnih podatkih je bilo to šolsko leto v samoupravnih organih šol le 13,8 % članov starih manj kot 25 let (vštetih so učenci — predstavniki šolskih skupnosti) kar kaže na skromno udeležbo mladih v šolski samoupravi.

NEKATERI PREDLOGI:

Če hočemo zagotoviti družbeni vpliv in razredne osnove vzgoje in izobraževanja, moramo v samoupravnem mehanizmu z zakonom bolj precizno zagotoviti vlogo predstavnikov družbene skupnosti pri upravljanju šole.

Svet šole naj bi sestavljala polovica predstavnikov družbene skupnosti in polovica predstavnikov delovne skupnosti in skupnosti učencev. Ob tem kaže proučiti položaj učencev osnovnih šol kot predstavnikov skupnosti učencev v svetu šole.

Predsednik sveta šole v širšem sestavu naj ne bi bil predstavnik delovne skupnosti.

Izbira kandidatov za predstavnike družbene skupnosti v svetih šol je odgovorna naloga. Pri tem morata tako šola kot družbeno-politične organizacije (SZDL, sindikati, ZMS in krajevne skupnosti) odigrati pomembno vlogo. S kandidati se je treba pogovoriti, jih seznaniti s funkcijo, dobiti njihovo soglasje in jih šele nato kandidirati.

Seje razširjenega sveta šole ne more biti, če ni navzoča najmanj polovica predstavnikov družbene skupnosti, sicer bi se izgubil vpliv družbe na šolo. V teh primerih npr. svet ne bi mogel sprejeti letnega delovnega načrta ipd.

Z zakonom ali drugače bi kazalo razčleniti, kaj vse pomeni, da svet šole odloča o vseh ključnih vprašanih vzgoje in izobraževanja oziroma skrbi za celotno življenje in delo šole. To namreč ni natančneje določeno, nasprotno pa je področje odločanja sveta šole v ožji sestavi dokaj precizno opredeljeno.

Proučiti je treba udeležbo staršev v samoupravnih organih šol. Ali naj imajo med predstavniki družbene skupnosti večino? Ali bi bila potrebna ob svetu šole še kakšna oblika združevanja staršev (sveti staršev)?

RAZPRAVA

VPRAŠANJE: Čeprav so predstavniki javnosti pripravljali delati v svetu šole, jim nihče ne pove, kaj naj delajo. Največkrat nihče od njih ne zahteva poročila o delu, največkrat ne poročajo. Zakaj?

ODGOVOR: Gre za pomanjkljivost pri formalizmu izbiraanja. Šola lahko predlaga dobre ljudi iz podjetij. Če ne vedo, kaj delati in komu poročati, je kriv tisti, ki jih je imenoval, pa se ne

zanima za probleme šole. Dobro bi bilo oživiti seminarje pri delavskih univerzah, ki so že obstajali: seminarji usposabljanja za razširitev delovne skupnosti.

Razširjeni svet šole naj bi se ukvarjal s celotnim življenjem šole, ne z drobnimi problemi.

MISLI: Naša šola naj ne bo samoupravna navznoter, tem-

(Nadaljevanje na 6. strani)

Iz zgodovinskih izkušenj — odločno in zavestno v socialistično samoupravljanje v šoli

(Nadaljevanje s 5. strani)

več povezana z družbenopolitičnim okoljem. Samoupravljanje ni antiteza, konflikt med zunanjim svetom in prosvetnimi delavci. Učitelj je osnovni dejavnik, ki neposredno vpliva na samoupravni proces znotraj učnega procesa.

Opreliti moramo delovni odnos šola—temeljna izobraževalna skupnost—republika izobraževalna skupnost.

VPRAŠANJE: Ali ne bi kazalo vzporedno razmisлити o učinkovitosti ravnatelja v TOZD, ki je že sedaj preveč obremenjen?

ODGOVOR: Bolje bi bilo prenesti administrativne, upravne in ekonomske funkcije na skupnost. Morda bi uspešneje opravljal to delo tajnik ali kdo drug. V občinah, ki imajo enoten pravilnik, enotna izhodišča in merila, odpadejo spori z ravnateljem, ki je večkrat edini, ki sestavlja pravilnik o delitvi osebnih dohodkov.

VPRAŠANJE: Kaj menite o svetu staršev?

ODGOVOR: Svet staršev bi moral upoštevati kot sestavni del življenja šole, saj se zanjamo za otroke. Zakon o šolstvu bi moral dopolniti tudi

z določili o svetu staršev v okviru občine in republike.

Vsak član sveta, ki predstavlja organizacijo, mora pomagati pri izvajanju programa šole. Prevrednotiti je treba samoupravno organizacijo šole na širši družbeni relaciji in znotraj šole. Izkušnje bi morali upoštevati pri nadaljnjem izoblikovanju stališč. Nadaljnje delo bo potekalo vzporedno z izoblikovanjem dokumenta o vzgoji in izobraževanju.

VPRAŠANJE: Natančneje bi morali razmejiti pristojnosti. Opreliti bi morali pravice med svetom šole in ravnateljem. Neposredni delavci v kolektivu bi morali imeti več pravic. Kdo naj nadzoruje, ali poteka samoupravljanje tako, kot je treba?

ODGOVOR: To je teza za novo ustavo. TOZD mora nujno zagotoviti vpliv in pravice delovnih ljudi v teh organizacijah. Natančneje moramo opredeliti vlogo ravnatelja v samoupravni praksi. Pomembno je, da usmerja svet šole na bistvene probleme. Kdo naj nadzoruje? Predvsem ustanovitelj. Tudi pedagoške službe želijo spremljati samoupravo, predvsem učencev, pa tudi vsebine dela samoupravnih organov. Skratka, potrebna je integracija družbe in dela v šoli.

TEMA

Živko Pregl,

predsednik republiške konference Zveze mladine Slovenije

SAMOUPRAVLJANJE V ŠOLAH KOT DRUŽBENI ODNOS

Naša šola, zlasti srednja, je izrazito izobraževalna. Pobuda je povsem prepuščena učitelju. Učenec je sooblikovalec izvenšolske dejavnosti, premalo pa sodeluje pri učnovzgojnem procesu. V šoli je še vedno izobraževanje bolj poudarjeno kot vzgoja. Oddvojenost šole in družbe, kadrovske problemi, premalo pedagoškega in znanstveno-raziskovalnega dela ter pomanjkljiv materialni položaj so problemi, ki vplivajo na učne in vzgojne uspehe. Zveza mladine Slovenije je iz razprav na sejah republiške konference mladine dobila celosten pregled samoupravnega položaja učencev na šolah: danes je izobraževanje mladine prepuščeno učitelju, vzgoja Zvezi mladine, svetovni nazor Zvezi komunistov, materialna in organizacijska stran pa ravnatelju. Zveza mladine Slovenije si prizadeva za aktivnejšo vlogo učencev in učiteljev. Ne gre za zmanjševanje učiteljevih pravic, temveč za to, kako doseči, da bosta učitelj in učenec bolj ustvarjalno sodelovala. Gre za aktualna vprašanja: Ali šola vzgaja za samoupravljanje? Ali naj bi bilo v odnosih med učenci in učitelji več demokratičnosti in topline? Pod pojmom samoupravljanja v šoli razumemo večjo aktivnost učenca in učitelja, boljše sodelovanje dijaka v svetu šole. Šolska skupnost je samoupravni organ, ne pa le ena od interesnih oblik ali pa celo ravnateljeva „podaljšana roka“. Samoupravljanje učencev pojmuje mo v naših šolah mnogokrat enostransko: pogostokrat so to zgolj manifestacije samoupravljanja (npr. javno ocenjevanje). Večkrat se sprašujemo; ali samoupravljanje ruši učiteljevo avtoriteto. Eno je gotovo: če avtoriteta ni zgolj formalnost, če jo potrjuje učiteljeva praksa, marljivost in sposobnost, te nevarnosti zagotovo ni. Z vsemi temi kvaliteta učiteljev ugled raste, s svojim delom ustvarja socialistično avtoriteto pedagoškega delavca. Pri uveljavljanju samoupravnega položaja učencev pa ne smemo pozabiti na vlogo, ki jo imajo naše družbeno-politične organizacije. Seveda pa ima pri tem še vedno največjo nalogo učitelj: od njegove poštovitosti je odvisno, kako bodo uresničena načela o samoupravljanju učencev v naši šoli.

RAZPRAVA

VPRAŠANJE: Kako učence vključiti v Zvezo komunistov? Kdo lahko predlaga učence v ZK, če je na šoli en pedagog komunist?

ODGOVOR: Vprašanje načelnja problematiko članstva ZK v pedagoških vrstah. Družba je kot celota zanemarila kadrovske politike. Pri sprejemanju na odgovorna mesta smo predpostavili strokovnost. Danes vidimo, da se ne moremo zadovoljiti le s strokovnostjo, da je potrebna še moralno-politična opredelitev kandidatov. Nujna je konkretna akcija ZK s pedagoški za pridobivanje novih članov, ki bi radi stopili v ZK. Sprejemanje učencev v ZK ne smemo obravnavati ozko in tehtati preteklost za tri generacije nazaj. Gre za osnovno — politično usmeritev; marksistična idejnost, dokazana z delom in življenjem v šoli. Opustimo formalne vprašalnike in se več pogovarjamo z učenci. Število

sprejetih mladih na šoli je odsever ravnih družbenopolitičnega stanja na šoli.

MISLI: Celotno področje vzgoje in izobraževanja je bilo doslej obravnavano kot potrošnja, ne kot ustvarjanje dobrin. Znanje postaja vse bolj produktivna sila.

VPRAŠANJE: Med mladino in občinskimi forumi je potrebno tesno sodelovanje. Iz te želje in potrebe se pojavijo na šoli ankete z nemogočo vsebino, ki povzročajo skupnosti več škode kot koristi. Kaj menite o tem?

ODGOVOR: Nestrokovne ankete rodijo slabe rezultate in konflikte. Žrtev je učenec. Če bi vsaka šola reševala z učenci vse šolske probleme po samoupravnih poti, prek iskrenih razgovorov, bi taka ponesrečena metoda podkupovanja učencev že vnaprej propadla. Potrebno je boljše sodelovanje med mladinskimi in vzgojno-izobraževalnimi vodstvi.

VPRAŠANJE: Kaj menite o oblikovanju mnenja dijakov pri učnem načrtu oziroma pri izbiri programa na srednji stopnji, kot eno od samoupravnih možnosti?

ODGOVOR: Dijaki na srednji stopnji imajo dokajšen del znanja in lahko vplivajo pri izbiri programa. Dobro je, da učence seznanimo z delovnim programom. Pouk bo tako bolj aktualiziran. Lahko se naslonimo na mnenje dijakov, se povezujemo in poslušamo predloge. Lahko upoštevamo njihovo pametno presojo, ko je program že narejen. Na tem področju naj bi oživili sodelovanje.

VPRAŠANJE: Naši kolektivi so se izrekli za angažirano šolo. Taka šola, ki je vraščena v konkretne vsakdanje oblike, potrebuje ustrezen družbeni prostor. Današnji trenutek zanemarjane zavesti nam narekuje, da moramo ozdraviti bolna mesta našega okolja. Odgovorne institucije samouprave morajo odstraniti

nezdruvo kulturo (tisk, film), saj je mladina potrošnik. Brezbriznost, nenadzorovanost prostega časa mladih in razglašeno družbeno vrednoteno nagrajevanje po delu (nogometaši, pevci, itd.) še pospešuje krivo rast mladih ljudi. Kdaj bo to urejeno?

ODGOVOR: V odgovor tri kratke informacije: v republiki skupščini potekajo razgovori, ki bodo zagotovili dobremu mladinskemu tisku trdno materialno osnovo, da se bo lahko posvetil mladim. Na republiki konferenci mladine so se zavzeli, da bi z letošnjim šolskim letom uvedli fakultativni predmet „Delo z mladimi“, in odprli katedro „Prosti čas mladim“. Glede anomalije pri osebnih dohodkih potekajo na tem področju družbeni dogovori. Centralni komite pomaga reševati ta problem.

MISLI: Šola naj ne postane zatočišče naše družbe, temveč poosebljena zavestna težnja našega življenja.

TEMA

Alojz Novak,

predstojnik organizacijske enote zavoda za šolstvo SRS — Murska Sobota

SAMOUPRAVLJANJE V VZGOJNO-IZOBRÁŽEVALNEM PROCESU

Pouk je sistem interakcij med učenci in učitelji. Od pedagoške kakovosti teh interakcij je odvisno, kakšen bo proces in rezultat samoupravljanja učencev. Prav tako je učitelj prvi, ki razrešuje nasprotja med samoupravljanjem kot „temeljnimi“ učnodelovnim razmerjem in samoupravljanjem kot snotrom oziroma pedagoško nalogo. Obe dihotomiji: učenec kot subjekt in objekt ter samoupravljanje kot temeljno učnodelovno razmerje in učna naloga oziroma učni namen najbolj neposredno razrešuje učitelj s svojo pedagoško osebnostjo, ravnanjem in vedenjem.

Za uspešno vzgojo mladih samoupravljalcev je potrebna skladnost med samoupravljaliskim vzgojnim snotrom, družbeno prakso samoupravljanja (urejena samoupravljaljska družba) ter med pedagoško vsebino, metodami in oblikami samoupravljanja učencev v osnovni šoli. Zvezo med temi kategorijami določa marksistično materialistični aksiom, po katerem je družbena zavest (v zadnji instanci) odvisna od družbene biti. V primeru učencev je to njihov samoupravljaljski položaj v učnovzgojnem procesu in družbi. Torej je to struktura in dinamika vseh razmerij, ki jih doživlja učenec.

Šola lahko uresničuje družbeno-politične vrednosti in smotre le ob zadostni podpori družbe. Šola se mora na stečaj odpreti družbi. Potreben je sistematični „vdor“ organiziranih, zavestnih subjektivnih samoupravljaljskih družbenih sil (ZK, ZMS itd.) v življenje in delo šole. Brez resne pomoči teh dejavnikov se bo šola — po zakoni inertnosti — težko prebijala k večjim uspehom glede samouprave učencev. Potreben je večji samoupravljaljski idejni vpliv družbe na prosvetne delavce in na samo mladino prek mladinskih družbenih akcij.

Intenzifikacija idejnega vplivanja in politizacija šole pa ne bosta uspešni, če se ti vplivi prej pedagoško ne pretehtajo. Zato je potrebna pomoč pedagoške teorije. Idejni in politični vplivi družbe morajo biti pedagoško domišljeni. Na tem področju se odpira obsežno delo.

V fazi obravnave nove snovi omogočamo učencem tem več samoupravljanja, čim bolj jih pritegujemo v samostojno aktivno delo z najrazličnejšimi viri: bodisi po individualni bodisi po skupinski poti prihajajo do novih spoznanj ter jih posredujejo svojim tovarišem. Velike so aktivne metode in oblike spoznavanja. Pri tem je učitelj le svetovalec glede virov in metode. Med najaktivnejše socializirane oblike dela spada skupinski pouk, delo v dvojce, med najaktivnejše metode pa eksperimentiranje, laboratorijsko delo, izdelava raznih projektov itd. Celotno delo uvajajo, povezujejo in sklepajo razprave. Še več samostojnosti, individualnega in skupinskega dela omogoča faza utrjevanja, predvsem njena tehnika uporabe. V fazi uporabe ali povezovanja teorije s prakso se trudimo, da so problemi in naloge čim bliže življenju, naravi in ne samo didaktično skonstruirani „šolski“ modeli.

Pri preverjanju in ocenjevanju (vrednotenju) učnih dosežkov naj sodelujejo tudi učenci. Seznanjamo jih s tehnikami preverjanja in merili ocenjevanja. V ta proces vključujemo tudi njih same, bodisi v skupini ali komisiji bodisi ves kolektiv. Tradicionalna šola ni zaupala učencem. Teorija podkrepitev in teorija povratnih informacij, na katerih temelji programirani pouk, negirata tako prakso. Prav na področju preverjanja in še prav posebej ocenjevanja je tudi pri nas največ starih „avtoritarnih“ učnih navad, največ nezaupanja v mladino.

O vsakem pomembnejšem dogodku ter nalogi v življenju in delu razredne skupnosti je treba razviti razredno razpravo. Za posebne naloge je treba ustanoviti posebne odbore in komisije. Vse naj bo demokratično.

Ponovitev nekaterih znanih dejstev ter odpiranje nekaterih „hipotez“ nakazuje potrebo, da je treba na področju samoupravljaljske didaktike in metodike storiti še marsikaj.

TEMA

Veljko Troha,

vodja oddelka pedagoške akademije v Novem mestu

PEDAGOŠKI VIDIK SAMOUPRAVE UČENCEV

UČENEC KOT SUBJEKT SODELUJE V IZBIRI IN DOLOČANJU VSEBINE ŽIVLJENJA IN DELA ŠOLE

Že odrasli čutimo odpor do nalog in vsebin, ki jih moramo opraviti, pa pri njihovi izbiri nismo sodelovali. Izbira in določanje vsebine dela je začetna faza človekove aktivnosti, ki se kaže razmišljanju o možnosti za izpolnitve teh nalog. To zbuja notranjo vzgibe, pripravljenost za delo. Primerjava vsebine nalog z možnostmi in dolžnostmi, ki si jih s tem nalagamo, imajo veliko motivacijsko moč. Znano je tudi, da moramo v uresničevanju nalog pred katere smo postavljeni, a pri njih določanju nismo sodelovali, vlagati več miselnega in čustvenega napora.

Glede tega, da bi učenci izbirali vsebino nalog, je naša pedagoška praksa dokaj skeptična. Mnogi nasprotujejo, da bi učenci sodelovali pri izbiri delovnega programa. Zakaj? Program življenja in dela šole določajo organi zunaj šole (sprejemanje učnega načrta). Pri določanju njegove vsebine največkrat ni pomembna celotna učilska vloga. Učenec je še neoblikovan, nezrel. Kako more potem takem sodelovati pri izbiri programa? Vpliv učencev na izbiro programa bi povzročal nered, anarhijo, eksemplaričnost pouka dela šole itd.

Kakšne so vendarle relativne možnosti za pojavljanje učencev subjektivnosti pri izbiri programa?

Pedagoška praksa na sedanji stopnji kaže, da učenci dosegajo visoko stopnjo aktivne udeležbe pri izbiri dela svobodnih dejavnosti na šoli. Razlogov za to je več, med drugimi imajo naslednje pomembno vlogo:

- možnosti za izbiro in določanje programa svobodnih dejavnosti so relativno večje kot pri drugih dejavnostih na šoli;
- program posameznih dejavnosti je prilagojen učenčevim interesom, ki povzročajo intenzivnejšo motivacijo učencev za delo;
- program ne vsebuje toge sistematike dela, je gibljiv, lahko spreminja v skladu z uspehi, ki jih skupina pri interesnih dejavnostih dosegajo;

Možnosti za manifestacijo učenca kot subjekta pri določanju izobraževalne vsebine so na sedanji stopnji izbiranja vsebine pomembne zaradi nekaterih objektivnih okoliščin. Res pa je, da vendar obstajajo možnosti, v katerih lahko pride do izraza učencev kot subjekt učnega procesa že na stopnji izbire vsebine tega procesa, posebno tedaj, ko učitelji pripravljajo podrobne programe dela. Učenec bi lahko vplival na določanje vsebin, po naslednjih poteh:

- učitelj predloži in razloži program dela učencem. Povabi jih, da dajo svoje pripombe. Še bolje je, da jim program razmnožimo in jim ga dajo razredne skupnosti ali pri predmetu razpravljajo in dajo pripombe o obsegu snovi, o podrobnostih, o morebitnih razširitvi učne snovi itd.;
- na temelju poznavanja programov tudi drugih predmetov lahko dajejo pripombe, ki se nanašajo na korelacije posameznih učnih vsebin. Učitelji so se dolžni o teh pripombah pogovoriti in nanje reagirati;
- ker učenci poznajo učni načrt za vse šolsko leto in ker so pri izbiri le-tega tudi sodelovali, postajajo eden od dejavnikov, ki lahko vpliva, da bo program tudi uresničen;
- predloženi program učencem tudi omogoča, da lahko izbere, katere težje razumljive vsebine predelajo sami doma po načelu samouprave, ostaja pa več časa za poglobljeno obravnavanje težje razumljive vsebine v šoli;
- učenčeva udeležba pri izbiri programa dela lahko spodbuja posamezne učence, da sami poglobljeno pripravijo učno uro in nastopajo kot referenti. To daje možnost, da učenci čutijo potrebo po sodelovanju, kar zbuja posebno motivacijo za boljše delo v razredu. Znano je, da se človek najbolj kakovostno uči tedaj, kadar pripravlja, da bo učil druge.

Vidimo torej, da aktiviranje učencev že pri izbiri snovi oziroma vplivanje na izbiro neposredne snovi pri posameznih predmetih spodbuja učencev interes, s tem pa vpliva na njegovo vlogo kot subjekta učnega procesa.

TEMA

Milojko Vidmar,

vodja sektorja za osnovno šolstvo in določena vzgojno-izobraževalna področja pri zavodu za šolstvo SRS

VZGOJA ZA SAMOUPRAVLJANJE V ORGANIZIRANEM PROSTEM ČASU

Človeka vzgajati za demokratične odnose in za opravljanje samoupravljaljske vloge začne s svojimi odnosi že družina. Vzajati s tem ciljem pa pomeni namerno organizirati takšne vzgojne situacije, katerih bodo učenci pionirji spoznavali in se uvajali v samoupravljaljske odnose, oblikovali zavest ter postopoma tudi oblikovali lastno značaja, sposobnosti ter hotenja za zavestno samoupravno ravnanje v družbeni skupnosti.

Menim, da je prostovoljna, interesna organizacija, idejno vodena s cilji samoupravne socialistične družbe in svetlimi tradicijami naše rodne revolucije lahko za razvoj samoupravnosti posameznika in celote pomemben dejavnik.

S tem snotrom je naša samoupravljaljska družba zadolžila osnovno in seveda tudi druge vzgojno-izobraževalne zavode. Ta zavodi so tudi prispevali k oblikovanju bogatejših programskih struktur in hitrejšemu spreminjanju odnosov udeležencev vzgojno-izobraževalnega procesa v vseh oblikah. Vse to pa samo po sebi še ne uresničuje vzgojnih ciljev.

Tudi v prostovoljnih organizacijah in aktivnostih pionirjev mladine moramo skrbeti za postopno oblikovanje socialne odgovornosti. Interes za določeno dejavnost, npr. igranje, ki edini motivira za sodelovanje, je lahko le izhodišče za aktiviranje in začetek vzgojnega vpliva. Že zgodaj spodbujamo tudi k opravljanju dolžnosti, nismo prijetni, so pa nujne za funkcioniranje in izvajanje sprejetega programa.

Socialna interakcija, ki je pogoj samoupravljanja, je mogoča le

Iz zgodovinskih izkušenj — odločno in zavestno v socialistično samoupravljanje v šoli

ugodnem družbenem okolju, kjer se nenehno nekaj dogaja in kar neprestano spodbuja posameznika in celoto, da se na te pobude odziva. Tako si pridobiva izkušnje in znanje (na osnovi reagiranja okolja) tudi o družbeni vrednosti svojih reakcij.

Mentor, učitelj nujno ostaja vzgojitelj, kar pomeni, da je organizator, pobudnik in svetovalec v celotnem procesu, ne pa voditelj, arbitar. Enakopravno, brez bojzani za svojo avtoriteto se pojavlja povsod, kjer je kot pedagoški delavec in hkrati samoupravljevalec celotne, globalne vzgojne situacije v šoli upravičen in dolžan sodelovati. Vzgojitelji-mentorji njihovega prostega časa so soudeleženci samoupravnega delovanja in hkrati vzgojitelji zlasti kolektiva. Kolektiv naj prepreči poskuse prisvajanja osebne oblasti in manipuliranja z drugimi pod plaščem samoupravljanja in demokratično podeljenih pravic vodenja. Take vzgojiteljske težnje nekaterih pubertetnikov so v vzgojnih situacijah znane. Skupnost, kjer je mentor zopet učitelj-informator, določitelj in odločitelj glede števil sestankov, vsebine, delitev nalog in edini ocenjevalec rezultatov, ne more biti niti osnovna celica otroške organizacije niti model otroške samoupravne skupnosti.

Domnevamo, da razredna skupnost v osnovni šoli pojmovana kot celoten razred, zlasti na nižji stopnji ni tista, osnovna delovna in vzgojna celota, ki bi odgovarjala sociološko-psihološkim karakteristikam združevanja otrok na posameznih razvojnih stopnjah.

Skupinska dinamika razredne skupnosti je v sedanjih praksi še preveč podrejena šolskemu načinu dela, namesto da bi v njej vladal poseben način vzgojnega dela s pionirji v njihovem organiziranem prostem času.

Pedagoška teorija in praksa se morata prebiti iz sedanje verbalne in nerazvite oblike prek raziskovalno-eksperimentalnega dela do metodike vzgojnega dela za samoupravljanje. To velja tako za vzgojno-izobraževalno delo v procesu pouka kot tudi za tisto, ki ga poznamo kot organiziran prosti čas.

RAZPRAVA

VPRAŠANJE: Začeti moramo pri sebi. Važna je osnovna opredelitev vsakega posameznika do samoupravljanja. Obravnavati moramo samoupravni status slehernega učenca, celostno, ne samo v osnovni in srednji šoli. Predvsem tam, kjer so ogrožene naše pozicije — pri podmladku delavcev. Kaj so storile šole učencev v gospodarstvu, da bi se položaj izboljšal? Kako je z delovnim statusom študentov?

Izobraževalne skupnosti morajo postati res samoupravne institucije. Pojavlja se državna skupnost, ki analizirajo samoupravljanje. Še posebno želimo zadolžiti zavod za šolstvo SRS, da spremlja uresničevanje samoupravljanja po ustavnih spremembah. Teoritično, ki nasprotujejo samoupravljanju, so nam vrinili svoja zmotna mnenja, nam jih drago prodali in naredili že veliko škodo. Zaveto se moramo bojevati za samoupravno šolo. Vsiljuje se občutek, da čim višja je šola, tem manj je samoupravna. Našo šolo moramo odpreti. Razmislimo o prihodnjem delegatskem sistemu. Pri samoupravljanju učencev moramo upoštevati sestav staršev. Zamenjati smo kraj, skupnost v šir-

šem smislu. Zakaj ne povabimo v naše šole ljudi, ki so izšli iz teh šol? Sedaj so ti ljudje znanstveniki, morda predsedniki občin, inženirji, politični delavci. V naših šolah se je uveljavila in ohranila oblika obiskov pisateljev in pesnikov, druge stroke pa so zanemarjene.

Šolska glasila naj ne izhajajo po ustaljenem redu, prisiljeno in v starih oblikah; izhajajo naj takrat, kadar obstaja živa problematika.

ODGOVOR: Zgrešeno je, da učenci niso bili doslej dovolj povezani z občani. Sodelujejo na primer pri volitvah, krasijo volišča, uporabili smo jih pri referendumu za šole in uspeli. Z njimi nismo analizirali rezultatov, uporabili smo jih kot sredstvo. V prihodnosti jih bomo morali upoštevati kot del skupnosti. Naše razprave o samoupravljanju so usmerjene bolj na organe, razmišljamo, kako vključiti vzgojno-izobraževalne ustanove v samoupravljanje, ki ga uvajamo z ustavnimi spremembami. Najti moramo neposrednejši vpliv in zagotoviti izvajanje sklepov za daljše obdobje.

MISLI: Otroci se učijo hoditi. Z znanostjo pripravljamo generacije, da prehajajo iz ene epohe v drugo.

TEMA

Stane Kranjc,

član predsedstva Zveze komunistov Jugoslavije

MARKSISTIČNA IDEJNOST

V VZGOJNO-IZOBRABEVALNEM PROCESU

Vzgoja in izobraževanje kot izrazito družbeni funkciji na določen način izražata in zrcalita stanje družbe, njena protislovja, omahovanja in stranpoti, predvsem pa cilje, h katerim teži družba. Zato vprašanja socialistične vzgoje in marksističnega izobraževanja ne moremo obravnavati ločeno od celotnega socialnega, političnega, idejnega in moralnega stanja v družbi kot tudi v Zvezi komunistov. V najširšem smislu je vprašanje marksistične idejnosti vzgoje in izobraževanja kot obče družbenega problema in naloge odvisno od razvoja in stanja v družbi ter tudi od stanja v revolucionarnem gibanju. Ta vprašanja oziroma njihovo bolj ali manj uspešno razreševanje je v mnogočem odvisno od koncepcije vzgojno-izobraževalnega sistema, njegove strukture in uspešnosti, od stanja pedagoške teorije, skratka, od celote pogojev, v katerih je šolstvo danes. Kot medsebojno vprašanje seveda stopa v ospredje problem uresničevanja načrtanih socialističnih vzgojnih ciljev in načina, kako jih v pedagoški praksi uresničujemo.

O marksistični idejnosti vzgoje, družbeni naravnosti šole, socialističnih vzgojnih smotrov in o drugem smo v Sloveniji po 19. letu CK ZKS precej razpravljali. Storjeni so bili tudi mnogi ukrepi, da se stanje glede tega izboljša. Že v pripravi na 19. sejo centralnega komiteja ZKS smo se srečevali z različnimi pogledi in tudi odpori večji socialistični angažiranosti vzgoje in izobraževanja, večji marksistični idejnosti v pouku. Z njimi smo se srečevali tudi pozneje. Socialne in idejne osnove teh odporov so bile in so različne, od neznanja do izrazito pozitivistično-tehnokratskih koncepcij vzgoje in izobraževanja. Tudi nekateri pristaši in ideologi rimokatoliške cerkve so se oglašili.

Uresničevanje socialističnih vzgojnih smotrov, marksistično izobraževanje v šoli in družbi moramo obravnavati kot dolgoročno in

trajno nalogo, za katero se morajo usposobiti vsi dejavniki, še posebno pa vsi dejavniki na vzgojnem področju. To poudarjam zato, ker je bil ta vidik v zadnjih desetletjih zelo zanemarjen. Bistvene premike je težko pričakovati prek noči. Nam pa gre za bistvene premike. Želel bi zavrniti tudi tiste, ki sodijo, da je to le kratkotrajna politična kampanja, ki jo moramo preživeti, pa bo spet šlo vse po starem, uglasenem tiru naprej. Naše akcije je treba zato naravnati predvsem dolgoročno. Čaka nas mnogo dela: idejnopolitičnega, strokovnega, znanstveno-raziskovalnega ter organizacijskega. Mnogo moramo storiti takoj, hkrati pa se usposobiti za trajno delo. Veliko bo treba storiti tudi pri usposabljanju pedagoških kadrov v vseh vrstah šol. Velike naloge so pred kadrovskimi šolami vseh stopenj ter pred zavodom za šolstvo SRS, pedagoškim inštitutom, izobraževalnimi skupnostmi in drugimi. Uspehi na tem področju bodo v mnogočem odvisni od celotne koncepcije šolskega sistema. Zato bo treba čimprej sprejeti ukrepe za nadaljnje reformiranje šolstva, posebej še srednjega in visokega. Tu imamo največ neskladij, tudi največ nerazumevanja, odporov in tudi največji zaostanek. Marksistična idejnost vzgoje in izobraževanja je v mnogočem odvisna tudi od stanja in razvoja marksistične teoretične misli na Slovenskem. S stanjem na tem področju pa nikakor ne moremo biti zadovoljni. Čakajo nas mnoge naloge.

RAZPRAVA

VPRAŠANJE: Trdi se, da je naša šola še vedno nevtralna. Ali je možno, da imamo ob resnično nevtralni šoli 85 do 90 % socialistično usmerjenih mladih ljudi, kot jih imamo danes?

ODGOVOR: Idejno nevtralna šola je naziv, ki ne ustreza resnici in je žaljiv za vse, ki si prizadevajo, da bi učili čim boljše ter dosegajo tudi v težkih razmerah dobre rezultate. To nevtralnost oziroma dvojnost je bolj čutiti pri nekaterih predmetih.

Vse ideologije v preteklosti — in tudi naša ideologija — so se bojevale za vpliv na zavest mladih. Vse napore moramo usmeriti v cilj, da popravimo, kar smo zanemarili.

VPRAŠANJE: Učitelj, ki ni prežet z marksizmom, ki ne sprejema marksističnih vzgojnih smotrov, ne more uresničiti marksistične idejnosti. Od učiteljevega zgleada, od njegove znanstvene naravnosti in etičnih kvalitiet je odvisen konkreten vpliv na učence v učno-vzgojnem procesu. Kaj storiti s pedagozi, ki niso prežeti s samoupravno pripadnostjo?

ODGOVOR: Ne bomo mogli izvršiti vsega s sedanjo sposobnostjo nas vseh. To so dolgoročni premiki, zasnovani v korenu: temeljitejši kadrovski politiki, usposobljenosti za poklic v širšem marksističnem smislu — izobraženosti in osebne naravnosti. To je dolgoročni cilj vseh dejavnikov. Sem spada izpopolnjevanje kadra na kadrovskih šolah, strokovno izpopolnjevanje učiteljev (trenutno več kot 1000 učiteljev različne strokovnosti), njihovo ustrezno nagajevanje itd. Kratkoročen cilj: pedagoški delavec, ki s svojim vedenjem dokaže, da je proti samoupravljanju, ne more učiti. Posreduje znanje, ki ni v skladu s cilji, z dokumentom vzgoje in izobraževanja. Načelo je, da taki pedagoški delavci zapustijo prosvetne vrste. To je konkretni humanizem. Naj si najdejo poklic, kjer ne bodo

imeli poslanstva vzgoje in izobraževanja.

MISLI: Izoblikovanje idejnosti ni spoznanje brez cilja, temveč uporabno spoznanje. Marksistična idejnost ni okrnjena samo na znanstvenost pouka. Marksistična znanost je

vedno tudi vrednostno opredeljena.

Marksizem moramo sprejeti kot revolucionarno ideologijo, ki zastopa interese delavskega razreda. Učitelj ne more biti prodajalec jabolk, ki razstavi blago in reče: „Izbirajte!“

Z osebno nevtralnostjo ne moremo razlagati razvoja znanosti in družbe. Marksistična znanost je plod razvoja. Vsak učitelj mora na ravni svoje stroke naravnati pedagoški proces in imeti kritičen odnos do koncepcij, ki jih posreduje. Verbalno opredeljevanje nam ni več potrebno. Potrebna je aplikacija: kaj pomeni marksistična znanost za predmet, za skupino predmetov, za kadre, pri pisanju učbenikov itd.

Vsi zavodi, šole, ustanove in vsak posameznik na svojem službenem mestu morajo imeti skupno temeljno izhodišče: konkretnost v organizirani praksi.

TEMA

Franc Popit,

predsednik centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije

AKTUALNA VPRAŠANJA RAZVOJA DRUŽBENO-POLITIČNEGA SISTEMA IN VLOGA ZKI

Želel bi predvsem oceniti sedanji politični trenutek. Po uvedbi samoupravljanja, ki smo ga začeli leta 1950 kot antitezo državnemu socializmu, pa vendar v okviru državno-socialističnega sistema, smo pravzaprav začeli novo obdobje v naši revoluciji. Če smo hoteli razviti idejo samoupravljanja, smo morali razbiti najprej star sistem državnega socializma, ter v nedrhih tega sistema ustvariti pogoje za dokončno uveljavitev samoupravnega socializma. Za

tak položaj delovnega človeka, da bo odločal o svojih delovnih pogojih, da bo razpolagal s sredstvi za proizvodnjo, odločal o rezultatih svojega dela v razširjeni in družbeni reprodukciji.

Če pogledamo iz tega zornega kota, kje smo, potem lahko ugotovimo, da smo uspeli razbiti sistem državnega socializma predvsem v zveznih vrhovih. Nismo pa mogli povsem razbiti tega sistema na ravneh republike, v odtujenih in osamosvojenih središčih ekonom-

ske moči in povezanosti teh ekonomskih središč med seboj; povezanosti v industrijskih podjetjih z bankami oziroma bančnim kapitalom in prek bančnega kapitala z delom politične oblasti, ki je nastopala in nastopa kot predstavnik nacionalne ekonomije. Pri tem imamo opravka s starimi elementi, z elementi starega sistema in z novo nastajajočimi oblikami.

Odločilni oziroma ostrejši korak za utrjevanje vloge delovnega človeka smo naredili pri zadnjih ustavnih spremembah z znanimi ustavnimi dopolnili 21, 22 in 23, ki jih nekateri imenujejo delavska. Dokončni korak, vsaj kar zadeva ustavno preciziranje vloge neposrednega proizvajalca — fizičnega in intelektualnega delavca, pa bo izvršen v drugi fazi ustavnih sprememb. Te bodo opravljene koncem letošnjega oziroma v začetku prihodnjega leta. V tem razmejnem obdobju, ko so bile razrahljane vezi starega državnega socialističnega sistema, novi sistem pa še ni bil ugrajen, so nastale težnje, ki se kažejo v privatizaciji, v razpolaganju s presežnim delom, ki ga ustvarja delov-

na možnost oživljanja kapitalističnih odnosov.

Ko smo zrušili star sistem centralističnega, naturalnega načrtovanja, nismo zgradili novega sistema, takega, ki bi temeljil na samoupravnih osnovah. Nismo izkoristili možnosti, da bi obvladali stihijo tržnega gospodarstva. Prav ta stihija pa je privedla do položaja v kakršnem smo danes na področju ekonomsko-proizvodnih in družbeno proizvodnih odnosov. Te stvari govorim zato, ker se mi zdi, da je za razumevanje sedanjega položaja in tudi nalog, ki se postavljajo v zvezi s tem, važno, da vidimo, kaj moramo narediti.

Nekateri govorijo, da gre v sedanjem trenutku za krizo zavesti. Mislim, da to ni točno; zavestno smo začeli izgrajevati samoupravo. Ko smo l. 1950 razglasili geslo samoupravljanja in se bojevali za razbijanje državnega socializma, smo rekli, da bomo po razbitju tega zgradili družbo na novih, samoupravnih temeljih. Ker imamo zelo jasn koncept, kaj moramo storiti, da pridemo iz sedanjega položaja, menim, da tu ne gre

za krizo zavesti. S tem ne podcenjujem težavnosti sedanjih razmer, predvsem na področju ekonomskih odnosov. Tudi ta položaj napreč zrcali razmere ekonomske razvitosti naše dežele kot celote in vseh odnosov, ki vladajo v taki nerazviti deželi, obtoženi še z večnacionalnostjo, z različnimi kulturami, verami itd.

RAZPRAVA

VPRAŠANJE: Pomemben dejavnik pri samoupravnosti naše šole je prav gotovo vidik učnega kadra. Vse kadrovske šole niso take, da bi lahko usposobile kadre v smislu marksističnih osnov, glede na družbene interese. Iz teh šol dobivamo učitelje, ki za to delo niso pripravljeni. Elemente marksistične vzgoje (kot predmet), smo že pred nekaj leti izrinili iz učnih načrtov. Ali menite, da bi uvedba tega predmeta ob strokah usposabljanja privedla do večje angažiranosti na tem področju? Kako in v kakšni meri bi idejna osposobljenost pri oblikovanju dela naših šol privedla do hitrejših rešitev?

ODGOVOR: Stvari nam morajo biti jasne, tako pri filozofiji kot pri samih predmetih. Marksistične osnove pouka morajo biti v programih, načrtih, pa tudi v ljudeh samih. Že v osnovni šoli moramo posvečati večjo pozornost kadrovski politiki in jo dolgoročno razvijati. Menim, da bi bilo potrebno več nadzora, večja angažiranost komunistov. Svetovalne službe v šolah imajo oblastvalno funkcijo, njihova pravica in dolžnost je nadzorovati, kako se predava.

Pedagoški poklici zahtevajo opredeljene ljudi. Kdor ni opredeljen, ne more biti v šoli. Kdor želi biti v šoli, se bo moral pokoriti politiki ZK. To ni kratkoročne ustavne pravice. Ločiti mo-

ramo ustavno pravico do pravice veroizpovedi v obrambo poštenih vernikov. Klerikalizem pa je zloraba verske svobode za izkoriščanje vere v politične namene. Želimo pouk na marksističnih idejnih osnovah, ki bodo imele svoj odsev v socialističnem samoupravljanju.

Biti moramo bolj aktivni in paziti, da ne bomo izgubljali dobrih kadrov, ki jih poskuša cerkev pritegniti v laični postolat (medicinske sestre, zdravniške, gozdarje — to je dolgoročna strategija vpliva na poklice, ki imajo nenehno zvezo z množico).

MISLI: Odkloniti moramo nasprotje med marksizmom in pravo znanostjo. Jasno nam mora biti, da je parcialna, pozitivistična znanost v načelnem nasprotju z vsi sodobno znanostjo. Brez ugotavljanja vzroka in posledice, mimo povezave z družboslovnimi in naravoslovnimi predmeti ni sodobne znanosti. Tudi v visokem šolstvu obstajajo razlike med dobrim in slabim delom.

To moramo povedati, sicer bomo vzgajali tehnokrate in toge vase zaprte strokovnjake. Taki ljudje ne morejo delati. Klerikalizem lahko izključimo z dosežki naravoslovja. Ob teh naporih moramo poudariti marksistične osnove. To je sodobna, angažirana znanost. Zna-

(Nadaljevanje na 8. strani)

Iz zgodovinskih izkušenj — odločno in zavestno v socialistično samoupravljanje v šoli

(Nadaljevanje s 7. strani)

nost, ki ne upošteva dialektike, je fragmentarna in nepovezana, zato ni znanost. Jasno moramo opredeliti globoka znanstvena stališča. Tako nam ne bo težko dobiti dobrih, sodobnih znanstvenikov.

TEMA

Milan Kučan,

član sekretariata centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije

PROBLEMI NACIONALIZMA V JUGOSLAVIJI

Za razumevanje družbeno-politične vsebine in narave nacionalizma, za uspešen spopad z njim, pa tudi za razlago ciljev ZK na tem področju, se mi zdi pomembno razumevanje nekaterih vprašanj, ki sem jih uvrstil v ta izbor.

Zakaj se moramo spopadati z nacionalizmom? Mislim, da sta dva bistvena razloga. Prvič: nacionalizem je opredeljen kot poglavitna ovira pri uresničevanju načela in politike nacionalne enakopravnosti, to je principa, na katerem je zgrajena večnacionalna zvezna Jugoslavija. Nacionalizem je v svojem bistvu naraven zoper temeljno načelo sožitja narodov in s tem zoper Jugoslavijo kot večnacionalno zvezno skupnost.

Drugič: nacionalizem ima tudi v samoupravljanju, kot sicer v vseh etapah socialistične revolucije pri nas, reakcionarne in protireakcionarne korenine. Kot tak nujno služi, in to bi posebno poudaril, kot oporišče vseh reakcionarnih in konservativnih sil. Seveda pa nacionalno gibanje v zgodovini ni imelo vselej reakcionarne konservativne vsebine. Nasprotno: sredi 19. stoletja in tudi še pozneje je igralo izredno pozitivno vlogo, predvsem pri razbijanju fevdalnih družbenih struktur. Spopad je potemtakem z nacionalizmom nujen, ker je naperjen zoper jugoslovansko zvezno ureditev in zoper socialistične

ODGOVOR: V veliko pomoč pri reševanju nejasnosti bo marksistični center pri CK, ki je organiziran za vse strukture družbenih delavcev. Posredoval bo povratne informacije, ki bodo koristen prispevek pri rednem, načrtnem izpopolnjevanju pedagoških delavcev.

TEMA

Milan Kučan,

član sekretariata centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije

PROBLEMI NACIONALIZMA V JUGOSLAVIJI

samoupravne družbenoekonomске odnose v tej večnacionalni državi in družbeni skupnosti, torej zoper socialistično samoupravno zvezno Jugoslavijo. To je izhodišče in na tem izhodišču je seveda predsedstvo ZKJ zaostrilo vrsto drugih stvari. Za lažje razumevanje te problematike se mi zdi, da je prav, da povem, na katerih načelih je grajen ta dokument oziroma ta politična akcija ZK Jugoslavije.

Narod opredeljuje ta dokument kot posebno družbeno skupnost, posebno obliko družbenega združevanja ljudi kot zgodovinsko tvorbo, ki je nastala na določeni stopnji razvoja človeške družbe. Gre za znane resnice, znana dognanja marksistične sociologije. Važno je, da vemo, da je narod nastal na razmeroma pozni stopnji razvoja človeške družbe, na tisti razvojni stopnji, ki sovpada z nastankom kapitalističnega družbenega reda. Morebiti je za politično akcijo prav, da poudarimo, da gre predvsem za tole: za popolno zmago blagovne proizvodnje je morala buržuazija osvojiti notranji trg in vse ozemlje s prebivalstvom, ki govorijo isti jezik, združiti v enotno državo. Enoten jezik je bil eden bistvenih pogojev za svoboden in širok trgovinski promet, za zvezo med kapitalističnim podjetnikom in trgovcem, med proizvajalcem in kupcem.

Milan Kučan je v nadaljevanju dejal:

— Slovenski nacionalizem nastopa s tezo, da so komunisti po svoji idejni in politični naravnosti nenacionalni in zato ne morejo ščititi pravnih interesov naroda. Menim, da so komunisti kot avantgarda odgovorni za usodo naroda, toda v tej usodi ne odločajo tiste družbene sile, ki mu zagotavljajo ekonomski obstoj, se pravi, delavski razred. Gre za izrazito povezovanje razrednega in nacionalnega interesa. Znan je odnos ZK Slovenije do nacionalnega vprašanja. Poglejmo

VPRAŠANJE: Kako ocenjuje centralni komite vlogo Zveze pionirjev kot prispevek k domovinski vzgoji in kako ocenjuje svojo podporo, svoj odnos do Zveze pionirjev v zadnjih desetih letih?

ODGOVOR: Vloga Zveze pionirjev je z vidika socialističnega patriotizma velika. Doslej smo posvečali premalo pozornosti svobodnim dejavnostim pionirjev, nismo jim znali dati teže in jih uporabiti pri vzgojnih smotrih. Podpora CK je bila le deklarativna, v praksi je ni bilo. S tretjo sejo konference mladine je v predlogu resolucije poudarjen odnos Zveze komunistov in pionirske organizacije.

VPRAŠANJE: Ali bodo sindikati v delovnih organizacijah začeli načrtno izvajati ustavna dopolnila?

ODGOVOR: Na seji CK smo govorili o tej realizaciji s političnega vidika in ugotovili, da je akcija nezadostna pri vodstvih. Uresničevanje poteka prepočasno. Izgovarjajo se, češ da ni razmejitve. V resnici ni pritiska s strani delavcev, ker se nihče ne potruji, da bi jim pojasnil vsebino ustavnih dopolnil.

VPRAŠANJE: Imamo razne pojave oblike nacionalizma. Nekateri nacionalisti odrekajo komunistom vodilno vlogo pri urejanju nacionalnih odnosov (primeri: ravnodušen odnos do

zgodovino. To vprašanje je bilo vedno v ospredju pozornosti, prvič in zelo poudarjeno pa je bilo že leta 1926 in konec koncev tudi leta 1934. Tedaj je Komunistična partija Slovenije oziroma slovenski del KP Jugoslavije dosegel podpis deklaracije o slovenskem nacionalnem vprašanju, ki so jo podpisale KPJ, Komunistična partija Avstrije in KP Italije. Dokument, ki priznava Slovincem pravico, da živijo v zedinjeni enotni državni skupnosti. To je stvar, na katero se dostikrat pozablja in ki je mi ne znamo usmeriti v politično akcijo.

RAZPRAVA

manjšin v Italiji in na Koroškem). Trdijo, da gospodarskim interesom žrtvujemo pravice narodnih manjšin. Ali ni ta očitek izrabljanje slabosti ZK?

ODGOVOR: Stališče Zveze komunistov je jasno: smo za dobre sosedske odnose, vendar ne za vsako ceno. Manjšinam pri nas smo dali velike pravice, po novi ustavi jih bodo dobile še več. Vse to pa je odvisno tudi od naše sposobnosti uresničevanja teh pravic (vprašanje ljudi, ki bi obvladali oba jezika).

MISLI: Naš interes je samo na Slovenskem in v Avstriji, ne omenjamo pa Gradiščanskih Hrvatov in Lužičkih Srbov. V šoli ne dajemo dovolj poudarka borbi Gradiščanskih Hrvatov za uveljavljanje. Celotno v učbenikih ni te teme. Kako pa je s slovenskim narodom na Madžarskem, ne samo v Porabju? Pozabljam na ostala območja, kjer žive Slovenci.

VPRAŠANJE: V tujini je vedno več naših delavcev. Kako ohraniti zavest zdolcev, da vzdržijo pritisk?

ODGOVOR: Pred štirimi leti smo zapirali oči pred odhajanjem naših ljudi v tujino. Ekonomski vidiki pojava so dobili nacionalne in idejnopolične razsežnosti. 160.000 Slovencev je v tujini, približno ena petina prebivalstva. Določen odstotek se jih vrača, ena četrtina pa je

stalno v tujini. Prek tistih, ki se vračajo, poteka pretok drugih ideologij. S tem nastajajo različne usmeritve v ideologiji. Omejiti moramo odhode v tujino in ustvarjati take ekonomske pogoje, da bodo tudi delavci, ki se vračajo, dobili ustrezno zaposlitev.

Z novim letom so predvideni ukrepi za nelikvidna podjetja; s tem bo še naraslo število nezaposlenih. Akcijo moramo usmeriti v odkrivanje pogovore z delavskim razredom. Življenjska raven se bo znižala. Močnejše pri tistih, ki to laže prenesejo. Sloj, ki dela — našega delavca — bomo varovali.

VPRAŠANJE: V učnih načrtih za vse vrste šol je domovinska vzgoja dovolj poudarjena. Gre za nekaj drugega: ekonomski odnosi so pogojena žarišča, ki jih ne moremo na star način reševati. Gre za enotnost samoupravljanja, za prenos odločanja, za obvladovanje tržnega gospodarstva, za integracijo gospodarstva. Usmeritev je jasna: dogovarjanje na širši podlagi. Deficit v pedagoški praksi se kaže v tem, da mladini ne moremo prikazati tudi konkretnih rešitev te celostne problematike. Kako nadomestiti družbeno vodenje na osnovi dogovora?

ODGOVOR: Problem je edino v tem: koliko smo sposobni uresničiti to v praksi. Intenzivneje se moramo ukvarjati z izhodišči. Zamisliti se moramo nad problemom vsebine predmetov v šoli. Šola mora izoblikovati odnos do družbene dogajanja, to je naravnost smotrov. V dnevni politiki se marsikaj dogaja, mi pa ne znamo mladim ljudem izoblikovati odnosa do naše stvarnosti.

S seminarja poročajo TEA DOMIN

To ni kritika prosvetnim delcem, ampak vsem nam. Najkrat je krivo pomanjkljivo slabo seznanjanje. Menim, da premalo idejne vzgoje v družbenih in prirodozlovnih predmetih. Predmete moramo aktualizirati. Našo stvar moramo predstaviti prek bine predmetov.

VPRAŠANJE: Vzgoja je rok pojem, ki je občutljiv za zunanje vplive. Morda bi potrebni ukrepi proti negativnim informativnim silam, vplivu škodljive miselnosti?

ODGOVOR: Šola je pomembnejši dejavnik vzgoje pa edini. Za socialistično usmeritev je važna tudi praksa in ločaj v družbi.

Se tolikšno učiteljevo predevanje, da bi dobro vzgajal propadlo, če bo v družbi postal na negativna praksa. Šola ne imela učinka. Do 21. seje smo imeli do dela le deklarativen odnos — v resnici pa postali vrednoti kraja in špela. Družbena praksa je do nasprotovale prizadevnosti (šund, plaža, kič itd.).

Glede tega so pomanjkljivi ukrepi na jugoslovanskih in Administrativni ukrepi ne rejejo vsega. Praviloma bi morali programski svet v vsaki obliki voditi filmsko programsko tiko (vzgojitelji, pedagoški kulturni delavci). To načelo živi. Živi pa nenehni konflikti komercialnih interesov. Brez podzavestnega slabega tiska bi moral nositi proizvajalec, ne kupec — mladina.

Tretja konferenca mladob dala odgovor na to z zaht po skupnih, enotnih stališ vseh odgovornih dejavnikov.

S seminarja poročajo TEA DOMIN

VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE ŠT. 6

Uvodnik prinaša razgovor s predsednikom prosvetno-kulturnega zbora skupščine SR Slovenije Milošem Poljanškom. Bralce seznani z vsebinsko izredno bogatim delovnim programom prosvetnoturnega zbora, ki bo med drugim temeljil na resoluciji o razvzoje in izobraževanja na samoupravni podlagi ter na akcijskem programu 19. seje centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije. Se posebno pozornost bo posvetil reševanju idejnosti pokadrovke problematike, materialnih problemov šol, problema statutu višjih, visokih šol, akademij in univerze ter reševanju rbliske zakonodaje v zvezi z ustavnimi amandmaji in podobno.

Predsednik komisije za vsebinske spremembe gimnazije Vlado Schmidt v prispevku Gimnazija — šola za znanstveno mlade nadaljuje z razpravo tega aktualnega problema. Bralce seznani kako oblikovati znanstveno mišljenje, analizira vsebino pouka, njevanje, problematiko gimnazijskih učiteljev ter se zavzema možnost izpopolnjevanja gimnazijskih učiteljev v ustrezno organranem magistrskem študiju.

Vzporedno z uvedbo redigranega predmetnika in učnega načla za osnovno šolo nas Jože Valentinčič opozarja, kakšna osnola je potrebna odraslim. V glavnem analizira dve poti za mladnike, prilagoditev osnovne šole odraslim, hkrati pa se zavzema možnost prehoda na srednjo šolo tudi brez osnovne šole, kaomogočilo skrajšano pot in večji dotok odraslih v poklicne in ge srednje šole. Pri tem pojasnjuje, da bi lahko posamezne sredole predpisovale snov za sprejemne izpite, pri delavskih univerpa naj bi potekali skrbno pripravljene tečaji za vpis v srednje šole.

Pedagoški inštitut v Ljubljani je v sodelovanju z zavodom šolstvo SR Slovenije v šolskem letu 1970/71 izdelal na celjskoobmočju raziskavo Učna zmogljivost slovenskega osnovnošolskeučenca z vidika minimalnih učnih norm ter slovenskega jezika matematike na sondažnem vzorcu. S to problematiko nas seznajdr. Jože Širec.

O problematiki Premiki in dileme na področju šolske telovzgoje in športa razmišlja Drago Ulaga. Avtor analizira ocenjevalcev, problematiko individualizacije pouka telesne vzgoje ter zavzema, da je treba nadarjenim učencem omogočiti, da dosegle z ustreznimi vajami dobre športne rezultate.

V rubriki Kronika lahko preberejo bralci zanimivo poslatvprašanje poslanca prosvetno-kulturnega zbora zvezne skupščinedirektorja zavoda za šolstvo SR Slovenije Borisa Lipužiča, objanopod naslovom Boj proti narkomaniji. Na vprašanje je odgovorpodsekretar v zveznem sekretariatu za delo in socialno politikoVinko Ravnikar.

Nekatere osnovne šole v SR Sloveniji prirejajo za učence četrazredov poletno, učence petih razredov pa zimsko šolo v naravnvseh teh problemih razpravlja Jože in Cilka Lipnik.

O aktualni problematiki šolanja slovenskih medicinskih sepiše Majda Šlajmer-Japelj. Avtorica analizira mrežo zdravstvosol, sedanji položaj teh šol ter poudarja, kaj bi bilo treba storitiizboljšanje njihovega dela.

Slavko Podmenik nadaljuje svojo razpravo O aktualnih proimih idejnosti pouka in vzgoje. Meni, da protislovja med aktivvlogo zavesti in bistvenim pomenom praktične dejavnosti v dčenih materialnih razmerah lahko rešujemo z marksistično diatiko, to je z marksizmom.

V rubriki Učna tehnologija piše Leopoldina Plut o vlogi učiteučenca pri radijski šoli, v Portretu pa se srečamo s prizadepedagoško svetovalko za angleški jezik na zavodu za šolstvoSlovenije Vitko Kolarjevo.

DRAGO NOVAK

Novosti bogate zgodovino

Ni naključje, da je bilo XVI. zborovanje slovenskih zgodovinarjev v Škofji Loki, saj je bilo posvečeno 400-letnici slovensko-hrvatskega kmečkega upora in 1000-letnici tega nadvse pomembnega zgodovinskega mesta.

Zborovanje je organiziralo zgodovinsko društvo Slovenije, pokrovitelj pa je bila skupščina občine Škofja Loka. Udeležba na zborovanju je bila izredna, saj je prisostvovalo 314 zgodovinarjev. Zborovanje se je štelokot redna oblika strokovnega izobraževanja učiteljev zgodovine na srednjih šolah in pedagoških svetovalcev.

Udeležence je pozdravil v imenu skupščine občine Škofja Loka njen podpredsednik Alojz Malovrh.

V štirih dnevih, kolikor je trajalo zborovanje, se je izvršilo 23 poročevalcev, ki so analizirali številne probleme slovenske zgodovine. Uvodni referat je imel dr. Pavle Blaznik. V izredno izčrpni sistematični in vsebinsko bogati obliki je podal zgodovinski prerez freisinškološkega gospostva.

Dragocen je bil prispevek Ivana Jana, vnetega raziskovalca narodnoosvobodilnega gibanja na Gorenjskem. Osvetlil je še premalo ali sploh neraziskano obdobje zgodovine NOB na Gorenjskem. Še posebej je obravnaval znano Družboško bitko. Omenimo naj izredno zanimivo diskusijo na to temo dr. Toneta Ferencika, ki se je dotaknil problematike področja,

množičnosti in uspešnosti decembrske vstaje na Gorenjskem. Še posebej je poročal o novjših izsledkih okupatorjevih izgub v bitki pri Dražgošah.

France Planina je poročal o nastanku muzejske dejavnosti na Loškem polju.

Jedro obravnave na zborovanju je bila problematika kmečkih uporov, saj je to tematiko obravnavalo na zborovanju kar pet avtorjev. Naš odlični poznavalec in dolgoletni raziskovalec kmečkih uporov dr. Bogo Grafenauer nas je oboagal z novjšimi izsledki tega nadvse pomembnega poglavja v slovenski zgodovini. „O kmečki trgovini kot ozadju kmečkih uporov“ je na zborovanju spregovoril dr. Ferdo Gestrin.

Problematiko kmečkih uporov je obravnaval tudi dr. Jože Korošec, pod naslovom: „Štatenberg in slovensko-hrvatsko kmečki upor“.

O kmečkih uporih in njihovih vplivih v Škofji Loki ter na Tolminskem področju sta poročala Vinko Demšar in dr. Marija Verbič. Posebno pozornost je bil deležen slednji referat, ki je dokazoval da so se tudi Tolminci upirali v letih 1540, 1627 in še posebej leta 1713.

Posebna pozornost na zborovanju je bila posvečena elementom revolucionarnosti v političnem življenju Slovencev od marčne revolucije pa vse do leta 1940. Zvrstili so se skrbno pripravljene referati, podkrepljeni z novjšimi izsledki te zani-

mive in premalo raziskane problematike v našem zgodovinspisju.

Referat Tomaža Vebra o metodiki zgodovinskega pouka v srednji šoli je zaradi njegove bolezn prebrala pedagoška svetovalka Vida Vedom. Referat se je nanašal na konkretno obravnavo učne snovi ter prikazal, kako se da najbolje speljati učno uro, da bo prikazana čimbolj nazorno in dojemljivo učencem.

Nekaj predavateljev je poseglo v problematiko 70. let 19. stoletja v vseh slovenskih pokrajinah. Obravnavane so bile: Goriška, Trst, Štajerska in Koroška.

O delavskih izobraževalnih društvih in začetku delavskega gibanja na Štajerskem in Ljubljani sta poročala Jasna Fischer in Franc Rozman. Oba sta dobra poznavalca te problematike, zato sta bila tudi referata skrbno pripravljena.

Razprava na zborovanju je bila dokaj živahna. Številni razpravljalci so dopolnjevali avtorje konceptov, ali pa skušali poseči v problematiko poučevanja zgodovine na naših šolah. Nekateri so tamali o pomanjkljivih učbenikih. Menili so, naj bi učbenike pisali predvsem praktiki ali univerzitetni profesorji, najbolje pa bi bilo teamsko delo, kjer bi bili povezani znanost in praksa. Potrebno bi bilo učne načrte „ščistiti“, pri tem pa ne bi smela biti pretrgana zgodovinska kontinuiteta. Večina udeležencev je menila, da

V SILI – TUDI MAČKA V ŽAKLJU

Govoril si in z besed sem ti
tal podobe otrok, ki bi želeli
a je stati trgovci, gostilničarji,
živ umetniki, umetniki in še marsi-
a bi. Videl sem njihove starše;
negotati so vrednost poklica in
n, pamei v pero, ki je drselo po
tisti? vilenčini, označeni z dinarji
je stal boš... premlad si še, da
zgoj vedel, da je denar sveta vla-
o ust; sin moj in moja hči!
sa in Cloveško je stremeti za tem,
odkrivša neznano ali vsaj
o prej znano. Postal bi pilot...
gajaltnar bom, morda astronaut
i pot... Moj oče je bil učitelj,
la neti je bila učiteljica in hiša je
seje vedno polna ljudi. Nekoč je
eklarala šola kakor okno, kakor vrt,
i pa se je začelo življenje. Kdo
n speli misli, da se bo nekoč za-
je dojal življenje tudi na cesti.
osti zelo čudno si govoril, tova-
Nenadoma si preskočil nel-
listov zgodovine in si trdil,
ki ra bi morala biti današnja druž-
ne bolj zainteresirana za usmer-
i me v učiteljski poklic. O toči
i ob govoril in o tem, da kljub vse-
sko p ni nikoli prepozno. Toda
agoci bolj preprosto je, če uja-
lo celo pravi trenutke, če ne uja-
onflivočasno seznaniš — na pri-
a Bre z vsebino nekega poklica,
a bi se lahko imenuje učiteljski.
ni, ne se, da celo nekateri med
svetnimi delavci ne poznajo
mlade, ki rahljajo živce pri raz-
zahvtem ali predmetnem pouku,
stališi pri podaljšanem bivanju,
nikov. u šolskega psihologa, ravna-
oroč... Premalo poznamo po-
MINI nosti sorodnih in manj so-
nih poklicev. Kaj ni prav za-

radi tega tudi z vrednotenjem pedagoškega dela toliko težav? Zgodi se, da si v gozdu in ne vidiš dreves, da vidiš tudi v prosveti samo počitnice, ki so dopust. Mladina pa . . . kaj je danes res zgolj pridobitniška . . . ne vidi v prosveti, kar je in bi moralo biti očitno. Šola je po svojem pomenu z družbeno pomočjo v nekaj letih odločno napredovala. Pomen šole se je povečal. To je zahteval čas, zahtevalo je življenje, vsakdanja praksa, znanost, naša družba. Spremenile so se metode poučevanja, čeprav stare še niso povsem zapustile naših šol.

Prišel sem vendarle k tebi, da bi ti postavil nekaj vprašanj. Ti pa mi ne dovoliš priti do besede. Ali stoji naš prosvetni delavec ob strani družbenega dogajanja? Kako ... seveda razumem, da je zelo zaposlen s šolskim delom, ponekod tudi še z delom na vasi. (Dobri stari časi, ki se ponekod še niso spremenili!) Praviš, da je to tisto, kar tako močno okupira učitelja, da ne more povsem slediti dogajanju v družbi? Kolikor mu dovoljujejo razmere, v katerih živi, se vključuje v današnji čas, ga spremlja in poskuša v praksi izpeljati, kar se od njega zahteva. Toda ... Vem, govoril boš o objektivnih težavah. Vaša šola je obmestna šola. Za učitelje ni zagotovljenih stanovanj, saj se več kot dve tretjini zaposlenih vozi na delovno mesto. So ali niso vključeni v družbeno okolje, v katerem živijo? Če bi učitelj tudi stanoval v kraju, kjer poučuje, bi prav gotovo tudi sodeloval v družbeno-političnem in kulturno-prosvetnem življenju. Sicer pa je to širši družbeni problem, ki ga šola sama ne more reševati. Preostane le, da jim šolsko vodstvo išče stanovanja, sobice ... Take dejavnosti prosvetnih delavcev kot bi želel, vzemimo na primer pedagoški vodja na šoli, in kot pričakuje družba, ni. Verjetno bi moral

mlade učiteljke na tako aktivnost pripraviti že mnogo prej. Danes se mladi zavedajo, da ni le učitelj dolžan družbenopolitično in kulturno prosvetno delati tam, kjer poučuje, da so še drugi intelektualci, ki bi morali prav tako prispevati k uspešnemu delovanju družbe kot celote.

Kaj je po tvojem mnenju osebna angažiranost pri poučevanju na šoli? Hmm... pravzaprav najprej resna priprava na pouk. To pa brez dvoma pomeni, da mora učitelj poznati dogajanja v času, v katerem živi, da ne poučuje le s pripomočki, pač pa tudi s prepričanjem v pravilnost naše družbene ureditve in da tako celostno deluje na pouk. Ne sme biti le izobraževalec, temveč tudi vzgojitelj, ki lahko vzgaja v vsakem trenutku, kjerkoli. Prosvetni delavec mora dovolj poznati našo polpreteklost in preteklost. Naj omenim le dogodke na Koroškem. Kdor ne pozna tudi širše tovrstne preteklosti, ni mogel v teh trenutkih pravilno vzgojno delovati.

Odstopanja... pri tolikem številu prosvetnih delavcev so mogoča odstopanja tudi glede ideoloških stališč, kar dokazuje dnevno časopisje. Seveda je treba povedati, da se te stvari dajo tako skriti, da jih pedagoški vodja ne more opaziti. Vprašanje pa je, kdaj bi bilo tako zanimanje tudi poseganje v zasebno življenje. Brez dvoma pa se tudi pri takih, ki so po svojem prepričanju usmerjeni drugače, kot od njih družba pričakuje, prej ali slej zadeve pojasnijo. Ostaja pa še vedno kolektiv, ki lahko posameznika pozitivno prevzgoji.

Nekesa me pa vendarle nisi vprašal. O merilih za sprejemanje v prosvetno službo. O tem bi morali razmišljati že vrsto let nazaj, o tem je treba razmišljati taktaj, ko se učenec odloča za učiteljski poklic in še prej.

Prav na tem področju ni bilo

dosti storjenega, kar je mogoče opaziti tudi pri mlajših prosvetnih delavcih. To sem opazil tudi na naši šoli. Iz šol prihajajo učitelji, o katerih so podali mnenje v dveh stavkih. Toda, saj ne gre za tisto mnenje. Rekeli sem, da bi bilo treba poseči mnogo bolj nazaj. Na razpis za delovno mesto navadno ne dobiš prijavi ali pa si celo primoran sprejeti nekvalificiranega „učitelja“. Pri vsem tem pa izbiraš mačka v žaklju.

Oprosti, tovariš, mislila sva vendarle govoriti še o nečem. Rekli si, da šteje kolektiv na vaši šoli 43 ljudi in da so med njimi štirje komunisti. Sploh sva veliko govorila in pri vsem tem sem celo pozabil tvoje ime. Še vedno slišim besede: včasih preveč formalistično gledamo na to, da ima učitelj višjo izobrazbo, da je izobrazba pridobljena na učiteljskih, zasta-

rela — pomanjkljiva. Vsaka kadrovska šola mora predvsem pripraviti človeka do tega, da se bo znal aktivno vključiti v delo. Pogosto je več vredna prizadevnost kakor sposobnost posameznika. Učitelj ne more biti tisti, ki hodi zgolj v službo!

Rekel boš — sreča! Sam si pa grizem nohte, ker mi je zmanjkalo prostora, ker ni časa, da bi predstavil tvoje delo, konkretno in iskreno. Ni časa. Šolski zvonec miruje samo petinštirideset minut!

Namesto odgovorov: kaj smo dosegli...

Dvodnevni seminar o poklicni usmerjanju v Rogaški Slatini, letošnjega 19. in 20. oktobra, je bil namenjen šolnikom in profesorjem kot poklicno usmerjanje. Program je bil pester in dokaj obsežen. Predavatelji so se potrudili itd. Ni mojih, da bi o cenjeval kakor v uspeh tega seminarja — tudi nisem poklican, niti ne smem. Bil sem le slušatelj mnogih drugih. Nikomur ne peti slave in nikogar kritizirati. Le nekatere probleme bi osvetlil, za katere mislim, da bi bilo dobro, če bi zanje govorili vsi, ki iz zanimanja ali pa zaradi svojih službenih dolžnosti besedujejo o poklicni usmeritvi. Prosvetnega delavca. Vprašanje, v kakšni meri so bili ti problemi, je bilo veliko. Nekateri smo rešili, drugi pa so ostali. Prav o teh pa bi rad spredeležal.

Prvi predavatelj je povedal, da naša šola ne sme biti sama namenjena, da ne sme biti „larski“ in da ne sme biti „larski“. S to trditvijo, da naša šola ne sme biti to, kar je, smo se strinjali. Nihče ni ugovarjal. Druga ugotovitev, ki jo je predlagal isti predavatelj, je bila, da naša šola Prokrustova postelja, kjer pametnim — nadpametnim sekamo glave, podobno nam ni mar, saj nas za to ne sekajo nikdar nihče ni niti hvalil niti grajal. Vsi udeleženci so tudi to ugotovitev sprejeli. Seveda, podobnih ugotovitev je bilo še več. Če bi našli našti vse, bi moral izdati „osvetni“ v posebni razširjeni

probleme rešiti. Da rešiti, rešiti, re... je odmevalo po naših glavah. Toda ne! Namesto jasnih in konkretnih rešitev je govornik „spustil“ nekaj aktivističnih fraz, ki se jih ne spominjam dobesedno, vendar jih vsi poznate, zato je vseeno, katere navedem: „Tovarišice in tovariši, nikakor ne morem in ne smem trditi, da je vse zanič, nasprotno: mi smo napravili velike pozitivne premike, zgradili smo nove šole, uvedli smo otroško varstvo (zlasti v Ljubljani), prenovili stare šole. Tovariši, mislim, da zgoraj nanizani problemčiči ne morejo bistveno zavirati našega nadaljnjega razvoja, našega hotenja in dela.“

Pokvaril mi je noč. Nisem mogel spati — pa ne zaradi problemov, temveč zato, ker ni bilo nakazane jasne rešitve teh problemov. Slovenskemu učitelju trebimo ob vsaki priliki (na vseh koncih in krajih) na vseh konferencah, na vseh aktivih, na vseh seminarjih o individualizaciji pouka. Tisti, ki sem jih imel priliko slišati do sedaj, in teh prilik je bilo veliko, so s frontalnih stališč govorili omalovažujoče o frontalni obliki dela.

Dragi moji „frontalisti“! Ali se zavedate, da s svojimi proklamacijami o individualizaciji pouka, s svojimi apeli, da naj učitelji že končno opustijo frontalni pouk, vršite na slovenskega učitelja moralni pritisk, da zbujate dvome in spravljate učitelja v obup ali pa v apatičnost.

Ali res ni rešitve? Ali nimamo druge izbire kot to, da namesto jasnih odgovorov fraziramo o tem, kaj smo dosegli? Da, rešitve je, in to silno preprosta. Ne bom je definiriral, pač pa jo bom s primerom jasno nakazal. Nekdo, čigar podpis kaj zaleže, pa jo naj definira in

uzakoni. Zakaj niste elementarkam, namesto nekajdnevnik seminarjev, kjer ste jih seznanili z moderno matematiko, deset let govorili o moderni matematiki. Zato ker bi z govoritjem ne dosegli ničesar. Ali je odgovor jasn? Upam, da je.

Na seminarju smo se poverjeniki seznanili z novimi nalogami.

Za to šolsko leto je programiranih 20 predavanj. Teh 20 predavanj o poklicih naj bi imeli poverjeniki ali sodelavci šolske svetovalne službe. Za literaturo in ustrezne filme bo poskrbel komunalni zavod za zaposlovanje.

Vse je lepo zamišljeno, če se ne bi pojavila dva problema: čas in prostor za ta predavanja. Morda so programerji pozabili na to, da nimajo vse šole eno-

izmenskega pouka in, da ima večina šol učence vozače, ki jih po pouku ne moremo zadrževati, ali pa ne morejo priti v šolo pred poukom. Še na neko malenkost so pozabili načrtovalci: kdo bo predavanja finansiral? Šola nima denarja. Komunalni zavod za zaposlovanje tega ne more financirati, TIS pa je svoj denar za šolsko leto že načrtno razdelila. Kaj torej preostane? Preostane nerešen problem. Čudi me, da ni izobraževalna skupnost SRS delo poverjenikov uzakonila oziroma napravila osnutek in ga poleg predloga za spremembo samoupravnega sporazuma, ki je objavljen v Prosvetnem delavcu, objavila. Vsi delovni ljudje imamo poklicno odgovornost!

prof. MAKŠ KORBĖR

10. novembra so na Celovski cesti 98 v Ljubljani slovesno odprli prenovljeno poslopje, v katerega se bo preselila podružnica glasbene šole Franc Šturm (v Spodnji Siski), ki je doslej delala v neprimernih prostorih. V zgradbi je bil nekdanji vzgojnovarstveni zavod, sedaj pa je preurejena v moderno šolsko poslopje, posebej namenjeno glasbenemu pouku: v njem je okrog 20 prostorov – 11 lepih učilnic in dvoranca za prireditve. — (Foto: Marjan Ciglič)

Da nam tuj jezik ne bo dvakrat tuj

Mnogo dijakov poklicnih šol verjetno prihaja iz ekonomsko šibkejših slojev oziroma iz okolja, ki želi otroka iz takih ali drugačnih razlogov čimprej usposobiti za poklic, s katerim se bo kmalu lahko sam preživljal oziroma prispeval k družinskemu proračunu. Največkrat je to tudi okolje, ki otroku pri učenju ne more pomagati in si tudi ne more in ne zna poiskati pomoči drugje. Ko me je pred kratkim mati — delavka vprašala, kje naj dobi pomoč za svojega hčerko, ki ima slabo oceno v tujem jeziku, sem pomislila na to, da bi tudi te vrste šole, podobno kot osnovne, morale uvesti dodatno pomoč za slabe učence.

Ker srednje šole dostikrat pavšalno valijo krivdo za neznanje na osnovno šolo, naj mi bo dovoljeno povedati nekaj v obrambo osnovnošolskega pouka in še posebej pouka angleškega jezika. Čeprav takih posplošitev ne gre jemati resno, mislim, da mnogi učitelji srednjih šol dela v osnovni šoli res ne poznajo. Prav gotovo je tudi delo z mladostniki v srednjih šolah težko, vendar pa so srednje šole diferencirane in vsaj delno se starši oziroma mladostniki odločajo za tip šole glede na mladostnikova nagnjenja in sposobnosti. Osnovna šola pa je ena in enotna; vanjo mora vsak otrok in jo mora po možnosti tudi uspešno dovršiti. Učitelji na osnovnih šolah mi bodo verjetno tudi potrdili, da so otroci iz leta v leto manj zbrani in da iz leta v leto potrebujejo več motivacije za učenje in več novih prijemov, ki se obnesejo ali pa tudi ne.

Pouk tujega jezika je bil za nekatere otroke vedno težak, pa naj je bilo to v predvojni gimnaziji, ki je bila izbirna šola, ali pa v današnji osemletki. Bil je težak, ko smo učili po klasični, pretežno prevajalno gramatični metodi in je, čeprav za mnogo manjše število otrok, težak še danes, ko smo pouk posodobili in na tem področju skušali ujeti korak z zahtevami našega časa ter s prakso v drugih deželah. Učenec se danes na prvi stopnji uči tako, da jezik govori, uporablja. Vse, kar govori, ga mora čim bolj pritegniti, zato se pogovarjamo kar se

M. K.

ŠTIRI LEVSTIKOVE NAGRADE

Tradicionalne Levstikove nagrade, ki jih podeljuje založba Mladinska knjiga za tista dela, ki bogate našo mladinsko književnost, so si tudi letos – trindevajseto leto zapovrstjo – utrle pot do nagrajencev: JANEZA BITENCA, dr. LUCA MENAŠEJA, IVETA ŠUBICA in LOJZETA ZUPANCA.

Vse žirije – za izvršno slovensko leposlovje, poljudnoznanstveno delo in za likovna dela – so soglasno predlagale za Levstikovo nagrado pesmarico JANEZA BITENCA CICIBAN POJE. To je zbirka pesmic, izštevank in rajalnih pesmi za otroke vseh starosti. Hkrati z glasbeno vrednostjo odlikuje to zbirko tudi vrednost besedil, ki jih je napisal Janez Bitenc. Literarna vrednost je enakovredna glasbenemu izrazu. Pesmarica je dokaz, kako zelo dobro pozna avtor otrokovo duševnost. Te pesmi so namreč dosežek dolgoletnega prizadevanja Janeza Bitenca za glasbeno vzgojo najmlajših, za brušenje njihovega glasbenega okusa.

LUC MENAŠE je bil nagradjen za izvirno poljudnoznanstveno delo **EVROPSKI UMETNOSTNOZGODOVINSKI LEKSIKON**. V tem obsežnem delu, ki je hkrati prvo tovrstno delo na Slovenskem, je zbranih na 2400 straneh skoraj 9000 gesel. Knjiga vsebuje bibliografske, biografske, ikonografske, terminološke in topografske podatke. Kljub temu da obravnava splošne pojme, je velik poudarek tudi na domači umetnosti.

IVE SUBIĆ je eden prvih sodelavcev založbe Mladinska knjiga in letošnjo Levstikova nagrada je bila že peto tovrstno priznanje založbe za njegovo ustvarjalno delo. Tokrat je dobil Levstikovo nagrado za izvrjne črno-bele perorisbe. Žirija jih je ocenila za likovno kakovostno – ker so samostojna, spremljajo preprostih pripovedi Ferda Godine v knjigi KOS RŽENEGA KRUHA. V svojih ilustracijah je dal ves poudarek prekmurskemu človeku in njegovi domačiji. Ilustracije dajejo mlademu bralcu poleg estetskega užitka tudi spoznanje o likovnem izražanju krških notranjih doživetij.

Spoznanje o likovnem izražanju kritikih nevarnosti doznavej.

ZA izvirno mladinsko lepotoslovno delo ZLATO POD BLEGOŠEM je bil nagrajen LOJZE ZUPANC. V knjigi je zbral ljudske pripovedke z Gorenjskega – mnoge od teh so še povsem neznane. S to zbirko je dopolnil svoje dolgoletno pisateljsko delo – v osmih knjigah je zbral 400 zapisov ljudske epske ustvarjalnosti. Tudi zadnjo knjigo – pripovedke iz gorenjskega kota – odlikuje umetniško čisti odnos do ljudske ustvarjalnosti, ki jim ohranja neokrnjeno bistvo, hkrati pa jih pripovedno plemeniti. To je bila že druga Levstikova nagrada temu pisatelju.

M. K.

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE

predstavlja svoje knjižne novosti:

IZVIRNA DELA:

Janko Jurančič: SRBOHRVATSKO-SLOVENSKI SLOVAR
1320 strani, cena: pl. 200 din

Ivan Cankar: ZBRANO DELO XI
Enajsta knjiga ZD prinaša roman Hiša Marije Pomočnice ter črtice in novele iz knjige Mimo življenja.
340 strani, cena: pl. 90, pus. 100 din.

FRANCE MIHELIČ
Monografija z reprodukcijami avtorjevih grafik in risb ter z uvodno študijo Marjana Tršarja.
244 strani, cena: pl. 220 din

Ivan Bratko: ČAS KNJIGE
Publikacija, ki v znamenju mednarodnega leta knjige prinaša bogato gradivo o vlogi knjige v našem socialnem in kulturnem življenju.
146 strani velikega formata, cena: usnje 62 din.

Zmaga Glogovac: TESNOBA
Knjižni prvenec Zmaga Glogovca je roman v obliki dnevninskih zapiskov.
176 strani, cena: broš. 40 din.

Vladimir Kavčič: ALEKSANDER VELIKI
V zgodovinski okvir je avtor pričujočega dramskega teksta položil problem občečloveških razsežnosti.
118 strani, cena: broš. 35 din.

Tomaž Šalamun: BELA ITAKA
pesniška zbirka
67 strani, cena: broš. 30 din.

Smiljan Rozman: LETA IN DNEVI
zbirka novel in črtic
271 strani, cena: broš. 65 din

Franci Zagorčnik: LETO IN DAN
pesniška zbirka
88 strani, cena: broš. 29 din

Jože Šmit: HOJA ZA KATULOM
pesniška zbirka
56 strani, cena: pl. 25 din

Alojz Gradnik: EROS TANATOS
pesniška zbirka
76 strani, cena: pl. 38 din

PREVODI:

KITAJSKA LIRIKA
izbor kitajske lirike od najstarejših časov do danes v prevodu Alojza Gradnika.
252 strani, cena: pl. 55 din

Jean-Charles Lombard: ZGUBLJENI KORAKI
dramski tekst
74 strani, cena: broš. 30 din

Vladimir Holan: NOČ S HAMLETOM
antologijska pesniška zbirka
114 strani, cena: broš. 55 din

Jean Fourastie: 40.000 UR
Zbirka „Moderna družba“. Avtorjeva teza je: v XXI. stoletju človeku vse življenje ne bo treba delati več kot 40.000 ur.
232 strani, cena: pl. 86 din

Timothy Green: TIHOTAPCI
Zbirka „Moderna družba“. Knjiga razkriva najbolj skrite silnice modernega tihotapstva, njegova pravila, zakone, delovna območja, profite itd.
273 strani, cena: pl. 88 din

Jan Severin: MORNAR BREZ JADER
Zbirka „Biografije“. Biografski roman češkega pisatelja Severina govori o življenju in delu J. Resslera, izumitelju ladijskega vijaka.
284 strani, cena: pl. 95 din

NAJLEPŠE PRAVLJICE
Izbor najlepših pravljic z vsega sveta s celostranskimi barvnimi ilustracijami.
132 strani, cena: kart. 120 din

Ivo Andrić: GOYA
Bibliofilsko opremljena knjiga z avtorjevim esejem o velikem španskem slikarju in z reprodukcijami Goyevih slik je izšla v počastitev Andrićeve 80-letnice.
Cena: 85 din

POLJUDNO-ZNANSTVENA DELA:

SLOVENSKI ŠAH
Zgodovinski prerez, partije, problemi, najvidnejši predstavniki.
224 strani, cena: pl. 120 din

Margot Schubert: V DOMAČEM VRTU
priročnik
390 strani, cena: pl. 200 din

Sojar: VRTNE ENOLETNICE
priročnik
135 strani, cena: pl. 90 din

Vilko Ukmar: GLASBA V PRETEKLOSTI
pregled razvoja glasbe
244 strani, cena: kart. 63 din

Harold C. Schonberg: VELIKI PIANISTI
zgodovina igranja na klavir od Mozarta in Clementija do današnjih dni.
347 strani, cena: pl. 100 din

Zdravko Omerza: GOVORNE NAPAKE
Ta knjiga ni le priročnik za logopede, temveč tudi za učitelje, starše in vzgojitelje predšolskih otrok.
290 strani, cena: 84 din

KNJIGE DOBITE V VSEH KNJIGARNAH.

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE
Mestni trg 26, 61000 Ljubljana

Martin Žnideršič

EKONOMSKI PROBLEMI SLOVENSKE KNJIGE

Knjiga, ki naj bi bila sopotnica modernega človeka in bi jo morala družba sprejeti predvsem kot kulturno vrednoto, je zašla v zadnjih letih v dokaj klavrn položaj. V Sloveniji, ki je četrto najmanjše knjižno tržišče v Evropi, je prišlo l. 1970 na prebivalca komaj 3,6 % knjige. To pa je celo pod prečjem, kakršnega so ugotovili za evropske dežele v letu 1962, tj. 4 knjige na prebivalca.

Ponudba je večja od povpraševanja, za ilustracijo razmer pa tale ugotovitev: čim večja je kulturnoumetniška vrednost knjige, tem bolj zanesljivo obleži taka knjiga v skladišču.

Založbe so obravnavane kot gospodarske organizacije, zato so že leto dni prikrajšane za beneficije. Kljub vsemu pa morajo opraviti svojo temeljno nalogo — izdajati kulturno vredna dela. Denar, ki ga daje založba v ta namen, zajemajo iz svoje akumulacije in s tem zmanjšujejo sredstva za razširjeno reprodukcijo.

Za obdobje 1965–69 je za naše založništvo značilno kronično pomanjkanje obratnih sredstev. Ob vsem tem pa je proizvodnja slovenskega založništva zaviljivo napredovala: povečala se je za 1,7 krat. Hkrati s tem pa so se povečale tudi zaloge.

S temi in mnogimi drugimi zanimivimi podatki nas seznanja Martin Žnideršič v svojem delu EKONOMSKI PROBLEMI SLOVENSKE KNJIGE, ki je izšla kot 25. zvezek Ekonomske komercialne knjižnice pri mariborski založbi Obzorja. Knjiga, ki je zaokroženo razmišljanje o založniški panogi kot celoti, je prvo tovrstno delo v Jugoslaviji in med zelo redkimi v Evropi. Avtor se je lotil obravnave področja, ki je teoretično zelo malo obdelano. V knjigi podaja načrten pregled založništva v letih 1965–1969, podatki pa so primerljivi tudi za naslednje obdobje. To anketo je opravil Martin Žnideršič kot nosilec naloge pri izvajalcu inštituta za marketing pri višji ekonomsko-komercialni šoli v Mariboru (podatke je zbral po naročilu gospodarske zbornice SRS in jih obdelal kot študijo leta 1970). Za knjižno obliko je to študijo predelal in jo dopolnil z novimi podatki in spoznanji iz najnoveše literature.

MARJANA KUNEJ

ROGAŠKA SLATINA : SLOVENSKE KONJICE 1:1

Da, ena proti ena. Prav ste prebrali. „Od kdaj pa Prosvetni objavlja športne rezultate,“ boste rekli. Odgovor je preprost: od takrat, ko se prosvetarji aktivno ubadajo s športnimi tekmovanji. Na lep sobotni dan, 14. oktobra, je učiteljski kolektiv osnovne šole Dušan Jereb iz Slovenskih Konjic povabil učiteljski kolektiv osnovne šole iz Rogaske Slatine na prijateljsko športno srečanje v Slovenskih Konjicah. O datumu srečanja so bili Rogasčani pravočasno obveščeni. Mesec dni so imeli na voljo za trening. Trenirali so vsako sredo. Igrali so odbojko in ko so bili utrujeni, so igrali šah. Šahisti so dobri, saj so boljši od nas, ki nismo slabi. Tudi v odbojki niso slabi, toda mi smo boljši. V celoti je bil rezultat 1:1.

Seveda ni imelo to srečanje samo športnega značaja, niti ni bil to edini namen. Skupno smo si ogledali vzorno urejen vzgojnovarstveni zavod, nato pa še tovarno KOKO, kjer smo se za držali skoraj vsi uro. Ko smo se iz tovarne vrnili v šolo, smo kolegom iz Rogaske pokazali učilnice in učila.

Prof. MAKŠ KORBER

Prvi prevod Prešerna v italijanščini

KRST PRI SAVICI

V počastitev mednarodnega leta knjige so izdale založbe državna knjižnica iz Ljubljane, koprška založba Lipa in Založna tržaškega tiska v Trstu dvojezično izdajo Prešernovega Krsta pri Savici. „Takšno sodelovanje,“ je poudaril Ivan Potrč na slovesni izidu tega dela, „prispeva k prepletanju kultur raznih narodov, pomaga ustvarjati svet brez meja. Vsaka izdaja Prešernovih del je za nas praznik.“

Za Prešernov prevod Krsta pri Savici se moramo zahvaliti vsem našemu rojaku dr. Francu Husu — teologu, filozofu in znanstveniku, ki je bil sicer deležen italijanske kulturne vzgoje — nje narodna zavest in ljubezen do slovenskega jezika pa sta bili toliko da je dobesedno del svojega življenja posvetil študiju slovenskega jezika in kulture. Po rodu Slovenec, doma iz Proseka pri Trstu je dr. Franc Husu šolal v Rimu — kjer živi še sedaj — pozneje je ponovno začel učiti slovenščine. „Spoznal sem,“ nam je dejal na tiskovni konferenci, „da so tudi med majhnim slovenskim narodom veliki ustvarjalci, ki se lahko enakovredno merijo z ustvarjalci drugih evropskih narodov. Iz ljubezni do svojega naroda sem se tega dela lotil.“

Dr. Franc Husu obljublja, da bomo že kmalu dobili vsega šerna prevedenega v italijanščino. Pri prevajanju Krsta je ostal izvirniku — tako po vsebini kot metrični obliki. Zato je sprejel celo marsikateri arhaični izraz — v prepričanju, da bo pomagal k tistemu odtoku klasičnosti, ki si ga želimo v vrhu delih.

Močno podporo pri svojem prevajalskem delu je imel pri dr. Antonu Slodnjaku, ki je tudi napisal uvodno besedo k Prstovi pesnitvi, priporočila za njegov prevod v rokopisu pa so tudi mnogi drugi romanisti.

Bibliofilsko opremljeni Krst pri Savici, ki ima poleg italijanskega prevoda tatisnjen tudi izvirnik, sta uredila prof. dr. Anton Slodnjak in Bogomil Gerlanc. V knjigi je objavljen tudi osem nemškega slikarja Edmunda Hotterotha, ki prikazuje Bled in lico iz obdobja nekaj let pred nastankom te pesnitve. Slike je o. l. 1948 v rimski kavarni Caffè Greco Via Condotti 86 pok. France Stele — izbral in komentar k risbam pa je napisal Alfonz Gspan.

Knjigo začenja znani Jakčev portret Franceta Prešerna 1951. Reprezentativno izdajo je opremil Borut Kovše.

Skupno delo treh založb je rodilo uspeh: izjemno delo, hkrati pomemben korak k boljšemu sožitju dveh sosednjih narodov.

MARJANA KUNEJ

500. ŠTEVILKA NAŠI RAZGLEDI

Izšla je letošnja 21. številka — ali od začetka izhajanja številke štirinajstrednjnika NAŠI RAZGLEDI, ki našo inteligentno seznanjajo z aktualnimi gospodarskimi, političnimi in kulturnimi vprašanji doma in po svetu. V zadnji številki je izčrpano celana zamisel univerze v Mariboru.

- Univerza v Mariboru (javna razprava) — str. 573
- Janko Prunk: Od petelinjega peresa do zvezde (str. 579)
- Pavel Šivic: Glasbo povezati z drugimi humanističnimi predmeti (str. 588)
- Vietnamska ljudska vojska (str. 593)
- Evropa devetih (str. 594)
- Nihilist upanja — Heinrich Boell je dobil Nobelovo nagrado za književnost (str. 597)
- Kako naj se šolamo? (str. 602)

MOJA NAJLJUBŠA KNJIGA

Pod tem naslovom je bil razpisan natečaj za spise o knjigi. Pisal ga je republiški odbor za mednarodno leto knjige pri sedstvu Zveze kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije. Žirija prejela 387 sestavkov, in sicer s 104 osnovnih in 22 srednjih tega zajetnega kupa spisov so odbrali za nagrado 12 spisov učnih osnovnih šol in 8 spisov dijakov. Žirija je upoštevala: ustreznost vsebine, izvirnost, neposrednost, pa tudi kakovost obdelave.

16. novembra so slovesno podelili nagrade v dvorani Državnih slovenskih pisateljev v Ljubljani. Nagradenci so prišli z vseh koncev Slovenije. V imenu odbora za mednarodno leto knjige jih je zdravil tajnik zveze kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije Mate. Sledilo je branje odlomkov iz prispelih spisov: bili so in prisrčni, pa tudi globoki in modri — kot jih redko slišimo. Primer: „Ne vem, če bi bil jaz jaz, če ne bi bral knjig.“ Omladič, on. Šola Smartno ob Paki. V imenu Društva pisateljev vsem nagradencem čestital pisatelj Ivan Potrč: „V vašem pisateljskem razmišljanju je pravzaprav vse, kar sem vam hotel povedati. Nam pomagajo, da bi bolje spoznali svet in sebe. Kot pisatelj lahko samo čestitam k temu, kar ste napisali. Ni se nam treba za našo jutrišnjo družbo.“

Učenci in dijaki so prejeli knjižne nagrade. O učencih osnovnih šol bo obširneje pisal „Pionirski list“, o dijakih pa „Mladina“. Šemu listu pa se zdi važno poudariti, da so nagrajenci osnovnih šol spremljali njihove učiteljske slovenske jezika. Vsaka od njih je prejela šopek rdečih nageljnov. In to zaslužno, saj so učitelji ki otroku odprejo svet knjig in ga vodijo skozenj, da si nabere več dobrih spoznanj in lepote. Imena učiteljev niso navedena, seznamu nagradencev — uredništvo pa jim vseeno iskreno čestita.

NEŽA MAJER

NOVE STROKOVNE KNJIGE

1. Čas u osmogodišnji šoli. Priročnik za nastavnike. Sarajevski Zavod za izdavanje učbenikov 1972.
2. Stella — Juras: Poligoni prepreka u nastavi tjelesnog odgoja. Zagreb, Školska knjiga 1972.
3. Zdravko Omerza: Govorne napake. Ljubljana, Državna založba Slovenije 1972.
4. Mila Vlačić-Gvozdić: Priročnik za učitelje srbskohrvatskega jezika v slovenskih osnovnih šolah. Ljubljana, Mladinska knjiga 1972.
5. Jože Valentinčič: Sistem pedagoškega izpopolnjevanja pedagoških delavcev. Izhodišča, možnosti in predlogi. Ljubljana, Zavod za šolstvo SR Slovenije 1972.

T. Š.

nagrada 1972
knjiga karla štajnerja
"7000 dni v Sibiriji"

SIBIRIJA

koncentracijska taborišča
na tisoče nedolžnih žrtev
zločini v imenu komunizma
nečloveške
politične
čistke

NAROČILNICA

Nepreklicno naročam knjigo „7000 DNI V SIBIRIJI“, cena 140,00 din
Naročnino bom poravnal
a) takoj v celoti
b) v dveh mesečnih obrokih

Priimek in ime:

Reg. štev. osebne izkaznice:

Naslov:

Datum:

Podpis:

Naročilnico pošljite na naslov:

PARTIZANSKA KNJIGA, Vodnikova 43. 61000 LJUBLJANA

VABILO

na proslavo ob sklepu vseslo-
venske solidarnostne akcije

Vljudo vas vabimo na od-
kritje stebra solidarnosti ob
dnevu republike, dne 29. no-
vembra 1972 v Vidmu ob Ščav-
nici. Proslava se bo začela ob
10. uri na Blagušu pred stebrom
solidarnosti, ki je delo Milana
Kristana.

Prireditveni odbor
za proslavo dneva republike
Videm ob Ščavnici

TRETJE SREČANJE MLADIH ZGODOVINARJEV V CERKNEM

28. in 29. oktobra 1972 je
bilo tretje srečanje mladih zgo-
dovinarjev v Cerknem. V šol-
skem letu 1971/72 so zgo-
dovinski krožki raziskovali in pro-
učevali razvoj pionirske organi-
zacije. Svoje elaborate so poslali
strokovni žiriji DPM v občini.
Občinske komisije so izbrale
najboljše delo in ga poslale v
Cerkno. Tako se je uvrstil zgo-
dovinski krožek osnovne šole
Ivan Cankar Ljutomer med 18
povablencev srečanja v Cerk-
nem. Zgodovinarje naše šole so
zastopali: Knaflič Janja iz 8. a,
Kunčič Irma iz 8. b, ter mento-
rica krožka tovarišica Gjerkeš
Marija.

Nashe delo je bilo lepo spre-
jeto, saj je bilo edino iz severo-
vzhodnega dela Slovenije uvr-
ščeno v razstavo. Poleg našega
krožka so poslali edino še pio-
nirji iz Murske Sobote album
slikovnega gradiva. Po ogledu
razstave je vsak pionir dobil
svojega gostitelja. Mentorji so
imeli strokovni posvet o delu
krožkov mladih zgodovinarjev,
o pouku zgodovine v skrčeni
obliki, o delu cerkljanske šole
in o obiskih v muzejih, ki naj bi
bili stalna oblika dela v šolah.
Posvet so vodili strokovnjaki iz
Ljubljane. Razprava je bila zelo
živahna in kakovostna. Mentorji
so dobili mnogo koristnih na-
povedi.

JANJA KOSI,
članica zgod. krožka
osnovne šole Ljutomer

Z VSEH VETROV

TELESNA VZGOJA V FRANCII

V začetku letošnjega leta so
v Franciji objavili več pred-
pisov, ki urejajo razna vprašanja
s področja telesne vzgoje. Eden
od teh je tudi splošni zakon o
športni opremljeni, ob katerem je
predsednik vlade Chaban-Del-
mas v skupščini izjavil, da bo „v
petnajstih letih spremenil fran-
cosko družbo“.

Zakon predvideva, da bodo v
Franciji v petih letih zgradili
1000 plavalnih bazenov, 2000
pokritih športnih centrov in
1000 mladinskih klubov. Vsi ti
objekti bodo tipizirani. Že po
zakonu je predvidenih šest tip-
skih projektov, pet načrtov za
gradnjo mladinskih domov in
53 načrtov za športne centre.
Lokalne oblasti bodo lahko iz-
brale projekt, ki najbolj ustreza
njihovim potrebam in mož-
nostim.

Taka „industrializacija“
športne opreme omogoča, da
okrog 20 % cenejšo gradnjo. Po-
lovico stroškov nosi država, po-
lovico pa lokalne oblasti. Te
lahko najamejo tudi posojilo
pod zelo ugodnimi pogoji – iz
blagajne varčevalnih vlog.

AKADEMIKI OBISKUJEJO ŠOLE

Člani akademije pedagoških
znanosti SSR so skupaj s po-
membnimi predstavniki znan-
stveno-raziskovalnih institutov,
z zastopniki vzgojno-izobraže-
valnih zavodov Beloruske SSSR
in ministrstva prosvete te dežele
organizirali „ekspedicijo“ po re-
publiki. Preučevali so probleme
izpopolnjevanja učnovzgojnega
procesa, poti in metode pri-
prave učenca za delo in vzgoje
komunističnega odnosa do
dela.

DOSLEJ NAJVEČJI PROTEST V ANGLIJI

Narodna zveza študentov je
pozvala svoje člane, naj prote-
stirajo v dokaz, da se ne stri-

njajo z načrti vlade, ki hoče
formirati študentsko zvezo.
Študentje zahtevajo, naj
vlada zvezi pravico, da pre-
svoje delo in porabo skladov
ima, zagotovljeni del. članat
študentom pa avtomatično
vico do članstva.

OBČINSKE OLAJŠAVE ZA UPOKOJENE PROSVETNE DELAVCE

Centralni odbor sindi-
prosvetnih delavcev SSSR
sporočil, da imajo vsi prosti
delavci tudi po upokojitvi
vico do brezplačnega stelo-
vanja, kurjave in razsvetljavi-
če so službovali v vaških šola-
več kot 10 let – ne glede na
pod kakšnimi pogoji so bili
upokojeni. To pravico uživajo
tudi člani njihove ožje družine,
če živijo skupaj z njimi.

FINANCIRANJE MODERNIH PROJEKTOV V HOLANDSKIH ŠOLAH

Holandski minister za izo-
ževanje in znanost ter usta-
za pedagoške raziskave so
tovili pogoje, pod katerimi
prihodnje mogoče dobiti
za izvajanje modernih proje-
v holandskih šolah.

Prošnje za razdeljevanje
narja bodo poslali komisij
pedagoške poizkuse, ki jo
stavljajo predstavniki
strstva za izobraževanje in
upravnega odbora ustanov
pedagoška raziskovanja.
misija mora odločiti, ali je
hteva upravičena s stališč
obraževalne politike vlade.
Zahtevke je treba poslati
dni pred rokom, določenim
začetek dela, zato da jih
misija lahko preuči in pri-
potreben denar. Če komi-
zahtev sprejme, mora ude-
nova, ki je to zahtevo posu-
predložiti nadrobno izdmer
projekt in predračun stro-
za njegovo uresničitev. Po
organizirata, izvedeta in fi-
cirata ustanova za pedago-
raziskave in služba prosvetne
špekicije.

Kinematografi prikazujejo

REKTOR V POSTELJI je
drugi del proslavljenega filma
Mazurka v postelji. Če je v
prvem delu bistveni zaplet filma,
kako priti do žene in s tem do
rektorskega mesta, je glavni
problem v drugem delu impo-
tentnost in kako si pomagati.
Čudežno zdravilo pomaga go-
spem in gospodom.

Film je tako nemogoč, neza-
nimiv in dolgočasen, da mu ne
moremo posvečati nikakršne
pozornosti. — nd

Film **MESTO Z IMENOM
BASTARD** je nastal v angle-
ško-španski koprodukciji in
spada med tiste žanre, ki govo-
rijo o mehiški revoluciji. Angle-
ški je verjetno zato, ker so po-
trebovali tri Irce, španski pa
zato, ker nastopajo temnopolti
Mehikanci. V filmu je precej
obešanja in streljanja. Nastopa
tudi duhovnik, ki je v takih
filmih tako in tako nujen. — Dn

**DEVETI ČUDEŽ Z VZHO-
DA** je eno od največjih razoča-
ranj letošnjega puljskega festi-
vala. Filmski poet Vlatko Fili-
pović, ki bo ostal nepozaben za-
radi svojega kratkega filma
Hop-jan in še nekaterih drugih
prav tako dobrih in družbeno-
angažiranih dokumentarcev, je
zdrsnil na raven malomeščanske
melodrame. Duša Počkajeva in
Ljubiša Samardžić mu pač tu
nista mogla veliko pomagati.
Škoda — mb

Iz zemljepisja

Učitelj: „Znano je, da so se-
verni kraji zelo mrzli in nerodo-
vitni, zlasti proti severnemu te-
čaju je zemlja pokrita z večnim
snegom in ledom in zato bore
malo vredna. Pokaži mi sedaj,
Milica, kje je sever!“

Milica: (molči).
Učitelj (pojasnjuje dalje):
„Poglej, zdaj sem se obrnil s čel-
lom proti severu, torej tukaj
imaš sever, le povej, kaj je tam
najmanj vredno?“

Milica: „Vaši možgani.“
Anton Kosi: Otroška mo-
drost I. 1930, str. 31

OSNOVNA ŠOLA

KAREL DESTOVNIK-KAJUH APAČE,

RAZPISUJE prosti delovni mesti za določen čas:

UČITELJA za pouk nemškega jezika

VZGOJITELJA ali VZGOJITELJICO za varstvo otrok v
oddelku za podaljšano bivanje.

Kandidati morajo imeti poleg splošnih pogojev še ustrezno
izobrazbo. Stanovanje je na voljo. Razpis velja do zasedbe
delovnega mesta.

KOLOKVIJ O OSNOVNI ŠOLI BANJALUKA 72

Banjaluski kolokvij o osnovni šoli je javna razprava o važ-
nejših pojavih in problemih jugoslovanske osnovne šole. Raz-
pravo organizirajo enkrat letno in obsega: referate, poročila
in razprave o rezultatih raziskovanj in izkušenj – tako kot
predvideva glavna tema. Sodelavci kolokvija so znanstveniki,
strokovnjaki, javni delavci in učitelji.

14.–16. DECEMBER 1972 V BANJALUKI

Tema: **TESTIRANJE KOT NAČIN VREDNOTENJA
UČENČEVEGA NAPREDOVANJA IN VREDNOTENJA
DELA OSNOVNE ŠOLE**

Kolokvij organizirajo: pedagoška akademija, prosvetno-pe-
dagoški zavod in temeljna izobraževalna skupnost Banjaluka.
Predsednik organizacijskega odbora je prof. dr. Miroslav
Vrabec, sekretar pa prof. Jovan Savić.

UDELEŽENCI SE LAHKO PRIJAVIJO NA NASLOV:

KOLOKVIJ O OSNOVNOJ ŠOLI

PEDAGOŠKA AKADEMIJA

78000 BANJALUKA, Mirka Višnjica 1

Prijave pošljite čimprej, najkasneje pa do 1. decembra
1972. Organizatorji lahko preskrbijo hotelske sobe za 60
udeležencev. Prijave bodo upoštevali po vrstnem redu – tako
kot bodo prihajale. Vplačilo za osebo je 200 din oziroma
300 din za dve ali več oseb, ki so v delovnem razmerju na isti
ustanovi. Kotizacijo plačate na žiro račun Pedagoške akade-
mije 105-3-18 s pripisom: Za kolokvij o osnovni šoli.

Vsi udeleženci bodo prejeli razmnožene referate in ko-
referate. V primeru, da bodo referati tiskani v publikaciji, jih
bomo tudi honorirali.

ORGANIZACIJSKI ODBOR KOLOKVIJA O
OSNOVNOJ ŠOLI, BANJALUKA 72

GIMNAZIJA LJUBLJANA-ŠENTVID

razpisuje delovno mesto

profesorja za sociologijo za določen čas

Pogoj: visoka izobrazba ustrezne stroke.

Rok za prijave je 15 dni po objavi razpisa.

SVET ŠOLE HEROJA FRANCA BUKOVCA MEDVOĐE-PRESKA

razpisuje za določen čas s polnim delovnim časom
od 1. 2. 1973 dalje za nadomeščanje v času porodniškega
dopusta dve prosti delovni mesti, in sicer

– razrednega učitelja
– učitelja za zemljepis, PRU

KOMISIJA ZA RAZPIS DELOVNIH MEST PRI GLASBENI ŠOLI LJUBLJANA VIČ-RUDNIK, Trg MDB št. 7.

razpisuje naslednja delovna mesta za določen čas,
nepolnim delovnim časom:

- računovodje za določen čas s polovično delovno obvez-
nostjo, najmanj srednješolska izobrazba in 5 let prakse
računovodstvu (bilancist)
- učitelja violine in vodje godalnega orkestra, srednješolska
izobrazba in pedagoška praksa.
- učitelja za trobento (7 ur ted.), srednješolska izobr.
- učitelja za flavto in blokflavto (5 ur ted.) – visokošolska
izobrazba
- učitelja za nauk o glasbi in kontrabas (10 ur ted.) – viso-
košolska izobrazba
- učitelja za violončelo (6 ur ted.) – visokošolska izobrazba
- učitelja pozavne (3 ure ted.) – visokošolska izobrazba

PRIJAVE SPREJEMA RAZPISNA KOMISIJA PRI GLAS-
BENI ŠOLI VIČ-RUDNIK, LJUBLJANA, Trg MDB št. 7
roku 30 dni od dneva objave.

KOMPASOVA SILVESTROVANJA

praznovanje „ruske zime“ – obisk „boljšoj teatra“ – vož-
s „trojko“ – zimski bazen s savno in možnost smučanja
ciganska glasba – kastiljska glasba s plesalci flamenca

BOSTE DOŽIVELI,
ČE SE ODLOČITE ZA POTOVANJE V:

MOSKVO

LENINGRAD

TBILISI

BARDOLINO

MEDULIN

PORTOROŽ

MADRID

BUDIMPEŠTO

ali samo „silvestrovanje“ v DRAGI PRI RADOVLJICI
glasbi domačega ansambla.